

73308

Ljubljana

Zumberak

i

Marindol.

Napisao **N. B.**

(Preštampano iz „Obzora“.)

cinna - one

DIONIČKA KNJIZARA
ZAGREB

ZAGREB
AK DIONIČKE TISKARE
1896.

20,1
64
M. B.

Nakladom

Knjižare Dioničke tiskare u Zagrebu

(Knjižare Jugoslavenske akademije)

izašlo je :

Alaupović Tugomir (Hrvat-Bošnjak): Nesudjenica. Epska pjesan.
Ciena 40 nvč.

Andersenove izabrane priče za mladež. Ukrašene sa mnogo
slika. Ciena 80 nč.

Apulejeva priča Amor i Psihe, protumačio dr. Milivoj Šrepel.
Ciena 30 nč., poštom 35 nč.

Babić Ljuba (Gjalski): Maričon. 88 str. Ciena 30 nč.

— — U noći. Svagdašnja poviest iz hrvatskoga života. for. 1.—.

Barišić Fra Rafael: Pobožnost sv. križnoga puta. 40 novč.

Bresztyenszky dr. Šandor pl.: Izraelićani i vršenje patronatskoga
prava. 15 nč., poštom 20 nč.

Bujanović Ivan dr.: Eshatologija to jest posljednje stvari po
nauku katoličke crkve. Ciena for. 1.50, uvezano u platnu
for. 1.70, s poštarinom 10 nč. više.

— — Sveti sakramenti po nauku katoličke crkve. I. svezak.
Sakramenti u opće, krst, potvrda i euharistia. 540 str. u 8-ni.
Ciena for. 2.65, uvezano u platnu for 2.85, s poštarinom
15 nč. više.

Conscience H.: Škrtac. Preveo Josip Zorić. Ciena 60 nvč.

Courcelle-Seneuil J. G.: Razvoj uljudjenoga života. (Conduite
de la vie civilisée.) Preveo Milan Krešić. Cijena 20 nč.

Dickens Charles: Pikvikovci. Roman. for. 2.—.

Divković Mirko: Izbrane ruske narodne pripovijetke. Ciena
80 nč.

Dostojevski M. F.: Zapisci iz mrtvog doma. Preveo S. Lukić.
Ciena for. 1.20.

— — Zločin i kazna. Preveo Ivan Gojtan. Ciena for. 2.—.

Dvie uzorne tragedije: Britanik, od Racina; Tankred, od
Voltairea. for. —90.

Ettinger Josip: Šumsko grmlje i drveće u Hrvatskoj i Slavoniji.
Nagradilo hrvatsko-slavonsko šumarsko društvo. (Sa 52 slike).
Ciena for. 1.80.

Gaboriau Emile: Gospodin Lecoq. Roman. for. 1.—.

Garšin V.: Iz zapisaka vojnika Ivanova o vojni god. 1877.
for. —30.

Žumberak i Marindol.

Napisao **N. B.**

(Preštampano iz „Obzora“.)

ZA RECENZIJU

ZAGREB

TISAK DIONIČKE TISKARE

1896.

Kamberski i Maribor

B. H. ...

73308

030009041

UVOD.

Prije sto godina slučajno je samo pala zlorada rieč: kamo da naš Žumberak spada po državnom pravu? A godine 1828, prigodom obilazjenja medja dielećih kraljevinu Hrvatsku od vojvodine Kranjske, počela je ova vojvodina preko svojih pouzdanika i opet samo slučajno svojatati si pravo na naš Žumberak i Marindol, i time je nastao priepor o državnoj pripadnosti ovih dvaju predjela, koji još i danas traje. Uzrok tomu čini se, da je poglavito taj, što nije nigdje sustavno opisana prošlost ni Žumberka ni Marindola, pa se na onoj strani drži, da mi i ne znamo, kako se ta stvar imade — i da nismo kadri naše stanovište kako valja zastupati, pošto se ti predjeli do nedavno kroz više stoljeća nalazili što pod jurisdikcijom nutarnje Austrije, što pod vlašću bivšega ratnoga vieća, pak iz te dobe nemamo o tim krajevima niti izprava niti spisa u našoj domovini.

Da se bude znalo i kod nas: što je u stvari; čije li pravo na Žumberak i Marindol da je jače, predajem nazočni historički spis javnosti u nadi: ne bi li to pripomoglo, da se pitanje o Žumberku i Marindolu lakše naprvo pomakne i već jednom konačno rieši?

ZAGREB, mjeseca studenoga 1896.

Pisac.

Žumberak i Marindol.

Danas već svi znamo, da su njekoč bila dva uskočka područja, naime: jedno kranjsko, pod imenom *sihelbergski kotar*, i drugo hrvatsko, pod imenom, *žumberačko (sihelburgsko) okružje*¹; da su oba ta područja bila na vojničku ustrojena²; da je kranjski kotar podređen bio kapetaniji sihelbergskoj, koja je imala svoje sjedište na grebenu uskočke gore kod Poganejame u gradu Sichelbergu blizu hrvatske medje; a hrvatsko - žumberačko okružje da je spadalo pod kapetaniju karlovačku; obe pako kapetanije da su bile podređene vrhovnoj kapetaniji sihelbergsko-slunjskoj; te da je prigodom definitivnoga preustrojstva hrvatske vojne krajine sihelbergska kapetanija kranjska razpuštena, njeno područje opet vojvodini Kranjskoj utjelovljeno i gradjanskoj upravi podređeno tada, kadno su tuj godine 1748 tri nove okružne oblasti ustrojene³; a hrvatsko žumberačko okružje sa Marindolom da je ostalo kod hrvatske vojne krajine i priključeno slunjskoj pukovniji kao XI. i XII. satnija.

¹ Jenko: Izvješće cesarici-kraljici od 6. ožujka 1761, točka deseta.

² a) Valvasor: Povjest vojvodine Kranjske, g. 1689.

b) Jenko, pod 1.

c) Vaniček: Spezialgeschichte der. k. k. Militärgrenze, Wien 1875.

d) Dimitz: Geschichte Krains, 1874—1876.

e) Dr. Biedermann: Archiv für Heimatkunde.

³ Memoriale, 26. April 1881.

Toga neće da priznadu jedino oni krugovi, kojima su trn u oku Hrvati i Hrvatska; koji ne će da bude bratske ljubavi i sloge među Slovencima i Hrvatima, pa koji zato i siju među nje mržnju i razdor držeći se one: „divide et impera“.

Za izliku pozivlju se ti krugovi na povjest vojvodine Kranjske i na zemljovid Florijančičev.

O geografičkih i topografičkih odnošajih kao što i o historičkih činjenicah vojvodine Kranjske nalazi se mnoštvo toga u poznatom djelu: *die Ehre des Herzogthums Krain von Johann Weichard Freiherrn von Valvasor*. (*Dika vojvodine Kranjske od Ivana Veiharda baruna Valvasora*) *Ljubljana-Nürnberg 1689 4° I—IV. svezka*, drugo nepromienjeno izdanje od I. Krajca, Vinka Novaka i Josipa Pfeifera u Novomjestu 1877—1879, tiskom i nakladom I. Krajca. To djelo se u velike cieni u Kranjskoj, pa se na nj pozivlje i u spomenici, koju je o Žumberku i Marindolu godine 1881 izdala austrijska vlada.

Valvasor se obćenito drži za najizdašnije vrelo, kad se hoće što godj znati o Uskocima, kojim se imenom označuju oni bjegunci, što no pod imenom „Vlaha“ dobjegoše iz Turske; Slovenci ih obćenito prozvaše „Viskoki“.

Djelo Valvasorovo razdieljeno je na petnajst knjiga: *Prva knjiga* itd.

„*Drugu knjigu*“ je izpunio pisac obćenitim naslovima, razdjelbom i opisom svih pet dielova vojvodine Kranjske, njezinim medjašima, varošima, gradovima, trgovištima, selima, žiteljstvom, zemljištem, oranicama, livadama, šumama, planinama, vinogradima, riekama, jezerima, vrelima, špiljama, stražištima i vituljačama.

Izpustivši, što ovamo ne spada.

„*Jedanajsta knjiga* obuhvaća posebni mjestopis, kojim pisac točnije opisuje varoši, gradove (dvorove), samostane itd., nego li je to u drugoj knjizi učinjeno“.

„Dvanajsta knjiga je izpunjena mjestima Hrvatske i Primorja“.

Dakle druga, jedanajsta i dvanajsta knjiga obuhvaćaju geografički i topografički opis Kranjske i njezinih medja.

Pogledajmo si поблиže te točke:

U II. knjizi na strani 101 veli se: „Kranjska se dieli na pet dielova, i to: gornji dio, dolnji dio, srednji dio, nutrnji dio i histeriski dio“.

Od ovih dielova graniče uz Hrvatsku samo dolnji dio i srednji dio, t. j. dolnja i srednja Kranjska, dakle imamo mi posla samo s ova dva diela.

O medjašima dolnje Kranjske čitamo u II. knjizi na strani 173, zadnja alineja, desna pola „*zatim dalje dolje prema Savi do izpod Mokrica uz medje Slovenske krajine, istočno tri milje uzduž Slovenske krajine*“.

„*Poslje oko Mokrica naokolo uzbrdice ovamo izpod Uskočke gore do Preseke, šest milja od medje trećega diela*“.

Na strani 173 II. knjige nalazi se i zemljovid doljnje Kranjske pod naslovom „*druga petina to jest doljnja Kranjska*“, koji pazljivo motren donekle zazornim čini gornji tekst.

Kako naime čitamo u drugoj alineji — vodi Valvasor medju dolnje Kranjske uz Savu čak do Radeče (Ratschach), pa se kaže u trećoj alineji, „*zatim dalje dolje uz Savu do izpod Mokrica duž medje Slovenske krajine, istočno tri milje uz medju Slovenske krajine*“. Ove tri milje očividno su krivo navedene, jer duljina savske medje od Radeče do izpod Mokrica, t. j. do utoka Bregane u Savu punih šest milja iznosi.

Druga se geografička pogrješka opaža u četvrtoj alineji, tuj se naime veli: „*po tom oko Mokrica naokolo uzbrdice ovamo izpod Uskočke gore do Preseke, šest milja od medje trećega diela*“. — Linija od Mokrica do Pre-

seke nije dugačka šest milja, nego samo tri milje, pak ne ide uz medje trećega diela — naime srednje Kranjske — nego uz medje Slovenije, kako to pridodani zemljovid dolnje Kranjske jasno pokazuje.

Iz teksta treće i četvrte alineje može se kritično usvojiti samo to, da je medja dolnje Kranjske prema Hrvatskoj evo ova: *po tom oko Mokrica naokolo uzbrdice ovamo izpod Uskočke gore do Preseke, t. j. medja idjaše jugozapadnim pravcem od Mokrica na sjeverozapadnom naslonu do Preseke*“.

Na zemljovidu dolnje Kranjske pada u oči, da tuj ne ima potoka Bregane, koji je urisan na obćenitom zemljovidu Kranjske (strana 100—101) izviruć kod Preseke i izljevajuć se u Savu; da su na istočnoj strani najskrajnja mjesta Mokrice i Preseka, a pogorje da se naslanja sjeveroistočnim pravcem na liniju između Mokrica i Preseke, i da se ono već označuje Selavonijom (Hrvatskom). Taj nacrt odgovara posvema spomenutomu tekstu.

Medje srednje Kranjske prema Hrvatskoj opisane su u II. knjizi na strani 209, gdje se nalazi i zemljovid srednje Kranjske pod naslovom: *„treća petina, t. j. srednja Kranjska*“.

U drugoj alineji povučena je od Ljubljane medja, koja dieli srednju Kranjsku od doljne Kranjske. Iza opisa te medje do Vördla na Krki počima odavle onaj tekst, koji se nas tiče. Dakle počam od Vördla u posljednjem redu *„dalje od spomenute rijeke (Krke) kopnom prema Uskočkoj gori iznad Preseke, dvije milje uz medje drugoga diela*“.

Zatim na prvoj poli u prvoj alineji:

„neposredno odatle istom planinom prema Mokricama, četiri milje uz medje drugoga diela i Slovenske krajine“.

„po tom natrag planinom do rijeke Kupe pod Metlikom, od istoka na jug, četiri milje uz hrvatsku medju“.

U kratko: po Valvasoru teče medja dolnje i srednje Kranjske prema Hrvatskoj: od utoka potoka Bregane u Savu oko Mokrica naokolo izpod Uskočke gore na sjeverozapadnoj strmini planine do Preseke, i odatle istom planinom dalje prema zapadu i poslje jugu do rijeke Kupe pod Metlikom.

Tako označuje Valvasor tu medju i u svojem glavnom opisu zemaljskih medja vojvodine Kranjske, i ona je identična sa medjom, koja još i dan danas postoji medju istom vojvodinom i kraljevinom Hrvatskom.

U svezku IV., knjizi XV., poglavju IX, na strani 368 i dalje opisuje Valvasor potanko one vojne i četovanja Turaka, kojima je zemlja Kranjska osobito počam od godine 1469 pustošena. Za razdoblja od 1469 do 1529 napominje se do šestnajst takovih godina, kad sve Turci u četah do 10.000 ljudi tuda haraše. A te godine da su bile: 1469, 1471, 1472, 1473, 1474, 1475, 1480, 1484, 1489, 1492, 1493, 1511, 1522, 1527, 1528 i 1529. Četovanja ta da su polazila svaki put iz Bosne ravnicom karlovačkom, gdje još u ono doba nije bilo tvrđave, i da su zalazila u dolinu rijeke Kupe, odatle pako prema sjeveru u dolinu kršku; pače da kadšto obidjose i srednju Kranjsku do Ljubljane, ali da se ponajviše ograničavaše na dolinu kršku, koju bi znali do Save poharati, pa se odanle dolinom savskom opet kući povratiti. Predjel, nalazeći se u opisanom pravcu počam od Metlike i Cernomlja preko Novogmjesta i Kostanjevice bijaše pozorište onoga haračenja, koje je zadesilo poimence Metliku sedam puta (g. 1408, 1431, 1469, 1511, 1547, 1575 i 1578); Cernomalj, osobito pako njegovu okolicu šestokrat; Novomjesto tečajem godina 1469, 1499, 1547 i 1575; Kostanjevicu 1469 i 1575. Tuj je dakle što izgiuulo, što u robstvo odvedeno mnoštvo žiteljstva, te je po tom sasna jasno, da je nakon tolikih provala taj predjel opustošen i bez pučanstva bio oko god. 1530, kaduo u to doba

(1532—1533) prebjegli iz Turske *Vlasi* zatražiše, da se tuj smjeste, u što stališi kranjski i privoliše.

Bjeguncima budu u onom kraju, koji bi gore označen pozorište turskih haračenja, odkazani bregoviti predjeli, a cijelo bregovito područje, na kojem se ti Uskoci naseliše, bude kašnje prozvano „Uskočka gora“.

To isto opisuje Valvasor u svezku IV., knjizi XII., poglavlju X., stavki XXI. na strani 75 ovako: „*Uskočka gora u Kranjskoj proteže se u duljini 4 jake njemačke milje, a 2 takove u širini, i dopire do rijeke Kupe i Brigane*“, dakle iznosi površina toga predjela 8 četvornih milja; naslanja se svojim južnim krilom u širini od *Melike do Cernomlja na Kupu*; kreće se odtuda sjeverozapadno prema rijeci *Krki i Novommjestu*; i proteže se odovuda iztočno prema *Kostanjevici medju rijekom Krkom i pogorjem do utoka Brigane u Savu*“. Ovo nazivlje Valvasor „*Uskočka gora u Kranjskoj*“.

Dalje veli Valvasor u svojem opisivanju: „Ova gora je skroz goletna i pećinasta, ali se ipak nalazi tuj preko devetstotina starih kuća, i povrh toga mnoštvo novih, koje se obično zovu nove nasebine, nu te kuće nisu tako blizu jedna drugoj, da bi se dale porazdieliti u sela, već su to lih pojedine dosta nadaleko jedna od druge podignute sgrade. U svakoj i najmanjoj od tih uskočkih kuća stanuju tri, četiri do pet oženjenih osoba, a često živi zajedno i po cio rod, tako, da se nadje u pojedinih kućah neobično mnogo odraslih ljudi i djece“.

Uzme li se dakle k ono 900 starih kuća — u ime toli mnogo novih samo 100, to ih je prije moralo biti bar 1000, a računajuć pojedine kuće, kadno se i u najmanjoj kući nalazilo do pet oženjenih osoba i neobično mnogo odraslih ljudi i djece, samo po 10—12 glava, tada se prikazuje ukupni broj Uskoka već onda sa 10 do 12.000 duša.

Prvo pitanje, koje slijedi, jest: nije li kranjsko uskočko područje imalo svoj „Sichelburg?“

Na to odgovara Valvasor na istoj strani svoga djela ovim riečima: „Nekako pred sto i kakovih četrdeset godina (1689—140 = 1549, dakle oko 1540—1550. godine) kadno turski Vlasi iz Turske bježahu, zatražiše oni utočište u zemlji Kranjskoj, pak im budu usljed toga za buduće obitavanje odkazana spomenuta mjesta skupa sa pogorjem, uzev ih u zamjenu od drugih gospoštija (kao samostana i zavoda Kostanjevice, pak Pleterja) i sve to, kao takodjer stari grad Preseka, čije se preostale zidine još vide, bude gradu „Sichelbergu“ pridodano, da budu zajedno ovi stari, kako je poznato, iz Turske prebjegli „Vlasi“, koji se po kranjski „Uskoci“ nazivlju, za da se oni, kad uztreba, tim lakše i brže na okupu nadju i Turke odbiju“. Nadalje piše Valvasor: „Jer je pako tih Vlaha u razno doba toliko iz Turske k nama prebjegavalo, da ih sve ne bijaše moguće po bregovih i medju ovima smjestiti, budu im kašnje ustupljena stanovita mjesta pri rijeci Kupi med Vinicom i Podbrežjem (Freithurn), gdje tada ciela sela napuniše, nu bješe ipak utjelovljeni i podredjeni vrhovnoj kapetaniji Sichelberžkoj“.

„Stari grad Preseka“, piše Valvasor, „leži sada sasma porušen visoko na planini, pod kojom voda Kupčina izvire, što no pod Sichelbergom u Briganu utječe. Stari grad Preseka pripada Uskocima, te spada po tom pod gospoštiju i kapetaniju Sichelberg“. (Svezak III., knjiga XI., strana 454 Valvasorova djela.)

Pogledamo li na zemljovide, pridodane Valvasorovu djelu (knjiga II, strana 100 i 101, te strana 209, i knjiga XII. medju stranom 2 i 3) nalazimo na njima mjesto Sichelberg kao skrajnju iztočnu točku vojvodine Kranjske prema Hrvat-koj.

Osim tih zemljovida pruža nam djelo Valvasorovo još jasniji dokaz za to, da je u doba, kad je to djelo pisano, postojao Sichelberg u Kranjskoj.

„Poglavlje XXXIX.“ obuhvaća naime popis gradova u Srednjoj Kranjskoj, medju kojima se pod brojem 32 navodi i „*Sichelberg (Schumberg)*“.

U knjizi VIII. na strani 808 navodi se takodjer župa *Sichelberg*.

U knjizi XI. na strani 529 spominje se *grad i gospoštija Sichelberg* u srednjoj Kranjskoj, i upućuje se na poglavlje ono, gdje da se o tom nalazi opis.

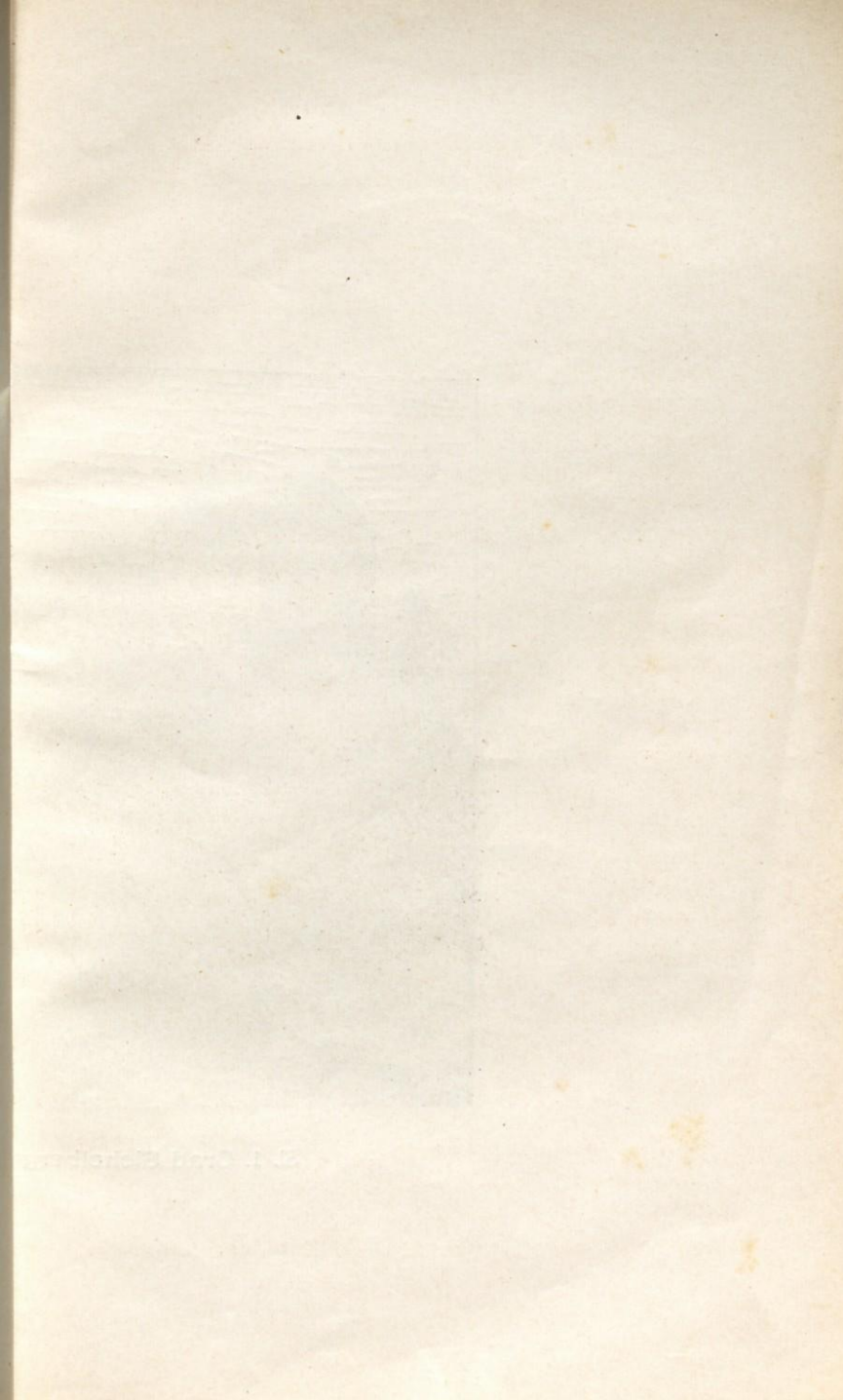
Napokon se u knjizi XII., strana 74—XXI. potanje opisuje *Sichelberg*, koji da se kao *grad i gospoštija* nalazi u srednjoj Kranjskoj; gospoštija da je bila ustupljena za naselenje Uskoka, a grad za sjedište njihova vrhovnoga kapetana“. Tuj se označuje dapače i mjesto, gdje da je stajao *grad Sichelberg*, naime: „*XXI. Sichelberg (Schumberg) jest vrhovna kapetanija, koja leži u srednjoj Kranjskoj, sried Uskočke gore, na vodi Kupčini, na prilično visoku brdu, kako to spomenuta slika pokazuje*“, koja evo sledi: (Vidi sliku 1.)

Alinea 6. Uskočka gora se proteže 4 jake njemačke milje u duljini i 2 takove u širini, te dopire do rieke Kupe i Brigane. Sred gore leži na prilično visoku brdu, prem su okolišni bregovi još mnogo viši, grad *Sichelberg*, i to se brdo sa gradom predstavlja iz daleka dosta ubavo, naime skoro kao lastavičino gnjezdo. Izpod njega teče voda Kupčina U poslednjoj alineji istoga članka (strana 77) nazivlje se *Sigelberg (Sichelberg)* tvrdjavom.

U II. knjizi poglavlju XLVIII. na strani 236 čitamo ovaj tekst: „Kupica (Kupčina) izvire u gori Uskočkoj, kroz koju sredinom protječe, i izljeva se u Savu“ (pravije Kupu).

Po XI. knjizi, strana 383, alineja 1, desna pola „zvao se prije Slovenskom krajinom predjel onaj, koji leži medju riekama Kupom i Krkom“.

Valvasor je izdao još i drugo djelo, i to deset godina prije, nego li „*diku vojvodine Kranjske*“. A to djelo

Sl. 1. Grad Sichelberg u Kranjskoj. (Sjeverna strana.)

jest njegova „*Topografia ducatus Carnioliae modernae*“ t. j. slike sviju varoša, trgovišta, samostana i gradova (dvorova), kako sada godine 1679 postoje u vojvodini Kranjskoj, izradio osobitom marljivošću Ivan Veihardt Valvasor. To djelo sadržava 316 slika sa na to spadajućim alfabetičkim kazalom. Tuj se nalazi pod brojem 238 isti bakrorez, koji je pridodan članku „*Sichelberg*“ u XII. knjizi Valvasorova djela „*dika Kranjske*“ prema odredbi XI. knjige sasma kako treba medju Sibeneggom i Siemčem.

Drugo historičko djelo jest Augusta Dimitza „*poviest Kranjske od najstarije dobe pa do godine 1813, 4 svezka, u Ljubljani izašlo 1874—1876 kod Kleinmayera i Bamberg*“. Dimitz je tajnik historičkoga društva za Kranjsku, i njemu su stajala na raspolaganje sva vrela, koja se odnose na historičke činjenice Kranjske.

Tuj čitamo u drugom dielu, strana 137—138 sljedeći tekst: „Dne 7. srpnja 1531 sazvaio je kralj Ferdinand sabor kranjski na dan 17. istoga mjeseca“, gdje je uz ostale predmete razpravljano i ovo:

„Napokon budu stališi umoljeni, da se izjave, gdje da se nasele i na obranu medja upotriebe turski bjegunci?“

Na strani 138 spominju se učinjene odredbe, medju kojima je i ova:

„Glede turskih bjegunaca predložise stališi, neka bi se oni naselili u Kostelu, Pöllandu, Gerlasavu i Ušenicu; neka bi im se odkazala zemljišta prosta od poreza, daća i služnosti poput slobodnjaka, samo neka podavaju, u koliko bude moguće i ako se oni nebudu ustručavali, desetinu od marve i žitka — i neka im se postavi hrabar junak za kapetana. Oni bi se mogli upotriebiti kao uhode za očuvanje od turskih provala, i za obranu proti Turcima“.

„To je bio začetak vojne krajine na našem zemljištu. Godine 1530 odpočelo je doselivanje bjegunaca; do godine 1541 naselilo se jurve 3000 turskih Slavena iz Srbije

i Bosne po gorjanskom brdu, i u okolici Metlike, *Sichelberga* i Kostela. Po njima je pogorje dobilo ime *Uskočka gora*. Malo po malo su im odkazana zemljišta za obrađivanje uz to, da budu vazda spremni poći u rat. Oni bjehu na vojničku ustrojenu i podređeni kapetanima, koji dobivaše plaću iz blagajne Vicedoma. Bili su oprošteni od maltarine i carine glede sviju potrebština za živéž“.

To sve, piše Dimitz, *crpio je on iz staleskih spisa, F. 88.*

Treće historičko djelo, gdje se piše o Uskocima, jest: *Arhiv o domaćoj povjesti*. Tuj čitamo članak dr. Biedermanna o povjestnoj naselitbi i upravi kranjskih uskoka u XVI. vijeku: „Prvi se Uskoci doseliše u nutrnjost Kranjske“. (Strana 189.) „Njihove se naselbine protezaše preko Metlike, Crnomlja, Pöllanda, Kostela, Lovo, čak do visočina krasa (strana 130—131). Upitani, gdje bi se oni sami najvoljeli naseliti? izjaviše preko svojih u saboru prisutnih izaslanika, da bi se najvoljeli nastaniti u području kraljevske *gospoštije Sichelberg* i u pogorju odatle ovdamo prema Metlici i Mehovu; zatim u području kraljevskih kapetanija Kostanjevice i Metlike, pak opatija Pleterje i Kostanjevice, poimence u Kaltenfeldu u t. zv. vojvodini i u obližnjim mjestima“. Taj zahtjev, mišljahu stališi, dade se najlakše izpuniti, pošto se radi o vladalačkom posjedu, koji ma da i je založen, lahko se može izkupiti. Ovo se osobito lahko izvede glede *gospoštije Sichelberg*, koju drži u zalogu obitelj Kobašić, s kojom se je moguće nagoditi, da ju odmah kralju povrati. Samo je potrebno, da se u *gradu Sichelbergu* postavi za Uskoke posebna oblast, naime jedan kapetan, koji će tuj suditi i u ime kralja upravljati“ (str. 133). Stališi kranjski tvrđiše, da Uskoci ne mogu nigdje tako koristno službu obavljati, kao što na medji pokrajine Kranjske. Oni pokazivahu na okolicu Mehova, Metlike, Kostanjevice i občine samostana Pleterja, a *grad Sichelberg*, koj je bio ruševan, da bi trebalo popraviti i uskocima ustupiti (strana 145 i 146).

Četvrto historičko vrelo, jesu članci Schumi-evi u Arkivu o domaćoj povjesti. Schumi piše na 1 i 2. strani svojega članka: „Prinos k povjesti o Metlici i Sichelburgu“. (Arkiv za domaću povjest I. svezak, 4. arak, strana 40 i sljedeće), da su imena „Sichelberg i Sichelburg identična, i ostaje kod te identičnosti, koje da se držahu već u 9. i 12. vijeku (strana 50). Na strani 102 mienja se ime „Sichelberg u Sicherburg i Sichelburg“. Godine 1282 da ga imadoše gospoda Sichenberchi, a godine 1335 ga nalazimo kao gospoštiju Sichelburg u posjedu vojvode iz doma Habsburga. Pri kraju istoga članka čitamo k posljednjem odsjeku pod napisom „Sichelburg“ ovaj uvod: „Jest liep komad zemlje na razmedji iztočne strmine uskočkoga pogorja“.

Peto historičko vrelo jest: *Poviest vojne krajine od Fr. Vaničeka, izdana u Beču god. 1875.* Pisac pripovieda u prvom svezku svojega djela na strani 26, kako je Nikola Jurišić izveo prvo naselenje Srba u Hrvatskoj, i navodi diplomu Ferdinanda I. izdanu u Lincu dne 5. rujna 1538, — a § 2 na strani 28 glasi u drugoj alineji ovako: „Tri godine prije toga naselenja (1535) prebjeglo je 600 bosanskih obitelji u Kranjsku, gdje su im stališi kranjski za obitavanje ustupili po Turcima opustošenu gospoštiju Sichelburg zajedno sa planinom Uskočka gora, davši im i zemljišta preuzeta u zamjenu od samostana Kostanjevice i zavoda Pleterja. Jer su oni došli kao bjegunci, nadjenuše njima ime Uskoci, koje se ne samo kod naroda, nego i u službenom obćenju udomaćilo. S početka imadoše oni knezove, koje si sami birahu, i ovisili su od stališa kranjskih. Ali pošto nehtjedoše svoje knezove slušati dao, im je cesar Karlo V. dne 15. listopada 1540 namjestnika vojvodine Kranjske Bartola Raubera za prvoga kapetana. Time je postao drugi vojnički kotar.

Napokon je dala c. k. austrijska vlada izraditi spomenicu od 26. travnja 1881 o državo-pravnoj pripadnosti žumberačkoga vojničkoga okružja i občine Marindol, u kojoj sljedeće čitamo:

Poglavlje I. „Imademo izprava iz srednjega vieka, koje dokazuju, da su vladaoi Kranjske u 13. vieku davali u leno *Sichirberg* ili *Sichelberg* (*grad i područje*). Poslje kako je dospjela Kranjska pod vojvode austrijske (1335), nalazi se dokaza i za to, da su jedino nje Sichelbergovci priznavali za svoje gospodare“. Dalje u 16. vijeku po izumru *Sichelbergovaca* nalazimo istu gospoštiju opet kao vladalačko založno dobro“. „Dne 4. studenoga 1501 svjedoči Krsto Obernburger, da mu je kralj Maksimilijan I. povjerio upravu svojega grada *Sichelberga*, što no leži u Njegova Veličanstva kneževini Kranjskoj“. „Godine 1505 prešla je ta gospoštija istim načinom na Nikolu Semanicha“. „Dne 24. studenoga 1526 potvrdio je nadvojvoda Ferdinand, unuk cesara Maksimilijana, da kao posjednik upravlja gradom *Sichelbergom* Ivan Kobatschitz (*Kovačić*), koji ga je izkupio od nasljednika umrloga Nikole Semanicha za 490 forinta rejnskih“. „Godine 1533 nalazimo udovu Kobatschitz u posjedu iste gospoštije, koju je ona jednu godinu kašnje zamienila sa vrhovnim vojskovođjom Štajerske, Koruške i Kranjske, Ivanom Püchlerom za imanje gornja Mokranoga u Kranjskoj. *Sichelberg* je dobio drugo opredjeljenje“.

Poglavlje II. „Kad se naime tekom godina 1532 i 1533 radilo o tom, da se u Kranjskoj smjeste prebjegli ovamo Uskoci“, veli pisac spomenice: „Nijedan predjel zemlje nije, kako Ferdinand sam u jednom listu pisanu rečenoj posjednici Kobatschitz spominje, u tu svrhu bolje prikladan od gospoštije *Sichelberg* u *Kranjskoj*. Nakon dugotrajna pogadjanja bude ista godine 1534 za 1100 forinta rejnskih odkupljena“. „Drži se, da je

taj teritorij prigodom turskih provala izrobljen tada pust i neobradjen ležao. To je bludnja. U gradu se stanovalo. Kobatschitzka je tuj godine 1534 slavila pir svoje kćeri. Kmetova bijaše ovelik broj, pošto je Ivan Püchler u Vicedoma Kranjske zamolio novca i hrane, da uzmogne što većom snagom, t. j. dovoljnom vojskom u *Sichelberg* jašiti i ondašnje podanike, koji će se jamačno protiviti, na to skloniti, da svoj posjed napuste i odanle se izsele“. „Jedan dio toga posjeda bude sada Uskocima predan uz oprost poreza kroz 20 godina. Al' im je već sliedeće godine (1535) darivano *zemljište sichelberžko u leno pravom nasljedstva*“. „Dne 11. svibnja 1540 predlažu kranjski stališi rimskom kralju Bartola pl. Ranaucha kao sposobna za kapetana nad Uskocima, koji da bi imao svoje sielo u *gradu Sichelbergu*, koga bi trebalo izkupiti od Ivana Püchlera“. „Kralj da je pristao na to“. „Ali nije još ni godine 1544 bilo dovršeno *naselenje gospoštije Sichelberg s uskocima*. Još i poslje godine 1547 stanovahu na tim zemljištima uz tudje doseljenike domaći žitelji i seljaci, podanici gospoštije. Jer je pako spemenuete godine 1547 trebalo smjestiti opet iznova nadošle uskoke, bude od udove Ivana Püchlera, koji je medjuto umro, izkupljeno založno dobro Mehovo u Kranjskoj, koje graniči uz *Sichelberg*, te je od ovoga samo pogorjem odieljeno. U odnosnoj izpravi kralja Ferdinanda, izdanoj u Draždjanima 7. ožujka 1547, izražena je želja, neka bi, kad bude mehovski teritorij pribavljen, žiteljstvo nalazeće se na *zemljištu sichelberžkom* svoj posjed Uskocima prepustilo i u zamjenu preuzelo zemljišta mehovska. Nakana bijaše ta, da budu uskoci što više moguće na okupu držani, za da se tako obrana medje pojača.

Poglavlje III: „Godine 1714 nastojalo se o tom, da se popravi grad *Sichelberg*, koji je bio znatno oštećen požarom i potresom. Tadanji vrhovni kapetan barun Pas-

sarelli obratio se toga radi na stališe dolaje Austrije, jer je grad bio komorsko dobro dolnje Austrije, a doljno-austrijska komora odputila je taj trošak na Vicedoma Kranjske.“ „Četiri godine kašnje bude sklopljen mir požarevački sa portom, koji je za ovu bio cdlučni poraz, dočim je nasuprot njime razmaknuta vlast Austrije daleko u Bosnu. Sad se obratila doljnoaustrijska dvorska komora dopisom od 26. svibnja 1719 na dvorsko ratno vieće, u kojem veli: „Slavnomu cesarskomu dvorskomu ratnomu vijeću se prijazno pripominje: isto je bez dvojbe obaviešćeno, što je doprinesla bivša *komorska gospoštija Sichelberg* onda, kad se bila moć glavnoga neprijatelja kršćanstva primakla zemljama nutarnje Austrije, te je ova morala čak u Kranjskoj ustrojiti krajinu. Pošto se pako, vječna hvala budi Bogu, stanje stvari znatno promienilo, i neprijateljska vlast tako dalako natrag potisnuta, da se nije lahko bojati neprijateljske provale u spomenutu vojvodinu Kranjsku, i jer je ovaj čas izpražnjeno mjesto vrhovnoga kapetana karlovačkoga, pruža se prilika, da bi se rečena, u Kranjskoj ležeća kameralna gospoštija opet inkamerirala, ako bi naime, nemjerodavno budi rečeno, slavno cesarsko dvorsko ratno vieće izvolilo baruna Passarelli-a promaknuti na čast vrhovnoga kapetana karlovačkoga, itd.“ „Iz toga nebjje ništa, jer je karlovačko mjesto bilo drugoj osobi namijenjeno. Barun Passarelli je ostao u Sichelburgu, a gospoštija pri krajini“.

Poglavlje IV: Kako je bio ustrojen generalat karlovački prije godine 1746, dok još nije bila preustrojena hrvatska vojna krajina, opisao je maršal princ Hildburghausen u svojem izvješću od 7. ožujka 1737, prilozi 52. Tuj se pripominje, da je rečenomu generalatu bila podredjena i vrhovna kapetanija *Sichelburg*. O samoj nekađašnjoj *gospoštiji Sichelburg* navodi se ondje sliedeće: „Grad na planini sa velikom gospoštijom na Uskočkoj gori, na medji dielećoj Kraujnsku od Hrvatske. Vrhovnu i

nižu jurisdikciju vrši vlada i komora nutarnje Austrije. U ratno doba dužni su žitelji obavljati vojničku službu, te s toga podpadaju radi vojničkih pogriješaka generalskoj jurisdikciji svi oni, koji obnašaju službu ili dobivaju plaću“.

Pisac spomenice navodi: da Floriančićev zemljovid, koji da je po nalogu stališa kranjskih godine 1744 načinjen, zatim zemljovid nutarnje Austrije iz godine 1810, i opet jedan takav zemljovid iz god. 1812 *sichelburgsko okružje* prikazuju unutar medje Kranjske vojvodine. U okviru te medje da zemljovid Floriančićev prikazuje i Marindul, Mariental, ili Maria u dolu, koji predjel da je poput većegu *sichelburgskoga okružja* takodjer napučen bio sa krajišnicima. Osim toga pozivlje se isti pisac na izvješće dolnokranjskoga okružnoga častnika od 26. ožujka 1755, podano o držanju *sichelburgskoga pučanstva*, iz kojega sredine se jedan Uskok bio nepovoljno izrazio proti upravitelju gospoštije Frauenthurm, pa se veli u tom izvješću: „da se je izrazio Todor Susich, obitavajući u u Marindolu u ovoj pokrajini Kranjskoj inače *sichelburgski vlah*, podređjeni kapetanu Erhardu“. Odtuda, i jer je Marindol svojim geografičkim položajem odciepljen od ostale vojne krajine, pa što se prvotna pripadnost Marindola k Hrvatskoj nikakvim izpravama ne dokazuje, zaključuje isti pisac, da Marindol po državnom pravu pripada vojvodini Kranjskoj.

Nadalje hoće protivnici da dokažu pripadnost Sichelburga k vojvodini Kranjskoj i time: što je kralj Ferdinand kao vojvoda kranjski poveljom od 6. lipnja 1535 Jureju Radivojevichu darovao 10 $\frac{1}{2}$ plemićkih selišta i jedno malo selište pri Szischitzi, nadalje istoga dana darovao Resanu Šišmanovichu tri selišta u Gaber-u, kašnje Graboru prozvanu, a Pavlu Tscholnitschu (Chiolnichu) sedam selišta u Tumpsdolu i 1 $\frac{1}{2}$ selište u Oštereu; zatim što je kralj Ferdinand III. takodjer u svojstvu vojvode kranjskoga poveljom od 11. rujna 1655 darovao Juri

Szilyu feudno dobro Kupčina i potvrdio darovnicu od 15. svibnja 1654, kojom je isti Jure Szily dobio od vrhovnoga kapetana u Sichelburgu i Slunju, grofa Zrinskoga, posjed nalazeći se u vojvodini Kranjskoj imenito u Obersdorfu (sad Javoru), Gross-Tallu (sad Kupčina) sa vinogradom u Selesnom ; i što su vladari kao vojvode kranjski izdavali lenovnice još i drugim uskocima ; a sva ta zemljišta da su se nalazila u području *gospoštije Sichelburg*, i da su darovana Uskocima, koji se sa svojim prijateljima, ženama i djecom doseliše izpod turskoga jarma iz Bosne.

Uz to čitamo takodjer u izvješću pojačanoga upravnoga odbora vojvodine Kranjske od 14. listopada 1881, što no ga je taj odbor o vladinu predlogu br. 27 u pogledu žumberačkoga okružja i občine Marindol podnio kranjskomu saboru, doslovce još i ovo (strana 5, alineja 8 i 9): „*Gospoštija Sichelburg*, kako je cilim svojim posjedom popisana u temeljnom urbaru od godine 1623, koji je pohranjen u tuzemnom arhivu, doprinesla je svojim zemljištnim posjedom k naselbini vojnički ustrojenoj. Tekom vremena i usljed promjene podaničkih odnošaja postali su dielovi toga posjeda privatno vlasništvo, a drugi dielovi su bez dvojbe opet izlučeni, te se nazivlju sad državnom imovinom“. „Ove državne šume nalaze se na zemljištu *gospoštije Sichelburg*, koje označuju kranjskim tlom ovdje pohranjeni urbarski spisi iz godina 1604 i 1667, tičući se rješitaba o prieporima vodjenim glede pašnjaka med žiteljstvom sichelburgskim s jedne strane, te gospoštijama Kostanjevica i Metlika s druge strane, i odnoseći se na darivanje zemalja, na ošastnosti i na višu sudbenost“.

Svi ti navodi sbore lih o vojvodini Kranjskoj i njenim odnošajima, imenito crpimo odtuda uvjerenje: da je medja, dieleća Kranjsku od hrvatskoga žumberačkoga okružja i Hrvatske, još dan današnji ona ista, koja je bila i u doba, kad je Valvasor svoju naglašenu povjest

pisao; da su po dolnjoj i srednjoj Kranjskoj, osobito pako na sjevernoj strani Uskočke gore bili naseljeni Uskoci; da su ti Uskoci bili vojnički ustrojeni i podređeni kapetaniji sichelberžkoj, koje zapovjednik je imao svoje sielo u *gradu i gospoštiji Sichelberg* na grebenu Uskočke gore u Kranjskoj; da je ta kapetanija sačinjavala posebno područje vojne krajine, koje Vaniček označuje *drugim uskočkim vojničkim kotarom*; da je *površina gospoštije Sichelberg* bila veoma prostrana i povećana još dielovi susjednih gospoštija Preseke, Kostanjevice i Pleterja; da su na tom prostoru bili naseljeni Uskoci; i da je ta gospoštija sa cilim uskočkim drugim vojnim kotarom natrag inkamerirana Kranjskoj onom prigodom, kad se definitivno preustrojavala vojna krajina u Hrvatskoj.

Izprave dakle i spisi, o kojima se tuj govori, tiču se izključivo područja vojvodine Kranjske, i ne mogu se podnipošto uporabiti na hrvatsko žumberačko okružje i obćinu Marindol.

Ali pošto nije prošlost hrvatskoga žumberačkoga okružja i obćine Marindol nigdje sustavno opisana, i jer su ovi predjeli kroz više vjekova stajali što pod jurisdikcijom nutarnje Austrije, što pod jurisdikcijom negdašnjega dvorskoga ratnoga vieća, pa su odnosne izprave i upravni spisi ponajvećim dielom izvan Hrvatske pohranjeni, drže protivnici Hrvata i Hrvatske, da ovima nije poznata prošlost niti hrvatskoga žumberačkoga okružja niti hrvatske obćine Marindol, pa griše na račun toga neznanja i hoće njime da se okoriste na uštrb Hrvatske i krune svetoga Stjepana.

Dapače ide se danas u tom pravcu još i dalje: opaziv naime protivnici naši, da se mi branimo ponajviše njihovim oružjem, t. j. onim istim autorima, izpravama i spisima, kojima oni nastoje nas potući, laćaju se protivnici u najnovije doba druge taktike.

Bečki ministar nutarnjih poslova umoljen naime, da se pridruži mnijenju ugarske vlade smjerajućem na to, da se preduzme zajednički očevid na onom mjestu, gdje je navodno stajao kranjski grad Sichelberg, čime bi se znatno razbistrilo stanje stvari, odgovorio je na taj dopis: „da se potraživalo u ljubljanskim arhivima, gdje da je bilo stajalište tobožnjega staroga grada Sichelberga, ali da ta potraživanja nisu vodila k pozitivnu rezultatu, ponapose, da u kranjskom zemaljskom arhivu niti u starom zemljištniku, kao što niti u starim valovnicama gospoštija Mehovo i Rupertshof neima nikakva traga o nekadašnjem obstanku gospoštije Sichelberg, o kojoj da nezna ništa ni povjest Kranjske niti tradicija, „pa stoga da manjka svaka podloga za poduzimanje naumljenoga očevida.“⁴

Kad u očigled tolikih historičkih vrela i dokaza, koje smo naveli, sam ministar, taj vrhovni administrativni poglavar i čuvar zakona i zakonitosti, ipak sve navedene činjenice niječe i u laž tjera ne samo proslavljenoga i po njegovih djelih daleko poznatoga kranjskoga povjestničara Valvasora i druge imenovane pisce kranjske povjesti, nego u laž tjera pače i svoje predšastnike u vlasti, koji su dali napisati spomenicu od 26. travnja 1881, tu podlogu protivničkih zahtjeva, onda se ne trebamo čuditi smjelosti i izvraćanju niti onih grabežljivih ruku, koje posizu za hrvatskim dobrom.

Kako je došao ministar do te neočekivane negacije, neka mu razjasne oni organi, kojima bijaše povjereno: da u arhivima protraže tragove nekadašnjemu *gradu i gospoštiji Sichelberg u vojvodini Kranjskoj*, te koji ne samo ignoruju uredovnu spomenicu c. k. austrijske vlade od 26. travnja 1881 i u očitu opreku se stavljaju sa daleko poznatom povješću vojvodine Kranjske, nego takodjer i svoju vrhovnu administrativnu oblast, c. k. ministra-

⁴ Dopis c. k. austrijskoga ministra nutrnjih poslova od 10. lipnja 1896. br. 3036/M. I.

predsjednika kao ministra unutarnjih poslova, u bludnju zavadjaju i podrugivanju izvrjavaju.

Ako i nije možda kranjski zemaljski arkiv potpun i kako treba uredjen, pa ako nije niti stari zemljištnik kranjski sasma pouzdan, teško je ipak i pomisliti, da nebi tuj traga bilo *gradu i gospoštiji Sichelberg* ili kako ju tečajem posljednjih stotinu godina nazivlju *Sichelburg*, o kojoj nam toliko toga pripovieda poviest Kranjske, o kojoj se znade, čija je bila i kad je mienjala razne gospodare, i to, mienjala vladalačkom privolom, a grad opetovano popravljan troškom kranjskoga Vicedoma. Nije li ničemu od svega toga traga niti u kranjskom zemaljskom arkivu niti u starom zemljištniku, onda se i nehotice mora pitati: *odkuda povjestničarom i geografom toliki podatci o tom predmetu? Kuda li su dospjeli temeljni urbar i urbarski spisi gospoštije Sichelburg*, o kojima je uztvrdio pojačani upravni odbor vojvodine Kranjske u svojem izvješću od 14. listopada 1881, da su pohranjeni u zemaljskom arkivu? Ili su to sve bile možda *bajke iz „Tausend und eine Nacht“* ?!

Nije to prviput, da se s te strane u žumberačkom pitanju pokušalo stranputicom k cilju doći. Već se tekom godina 1831 i 1837 opazilo krivudanje na kranjskoj strani. Njeni izaslanici izjaviše naime usljed napatka dobivenoga od ljubljanske gubernije od 26. veljače 1829 br. 21.347 pred artikularnim povjerenstvom: *da je s previšnjega mjesta žumberačko okružje jurve dosudjeno vojvodini Kranjskoj, i da oni pogledom na to odustaju od svoga zahtjeva, na koliko se on tiče toga okružja*. Ali, kad je izaslanstvo ugarsko-hrvatsko zaiskalo, da mu se pokaže odnosno previšnje riešenje, onda se izpostavilo, da takvo riešenje s previšnjega mjesta nikada izdano nije, nego da predleži samo jedan dopis dvorskoga ratnoga vijeća toga sadržaja, da ovo dvorsko ratno vijeće neima ništa proti tomu, da žumberačko okružje Kranjskoj pripadne. Taj

dopis je bez ikakve važnosti već poradi toga, što odlučivanje o pitanjima, kamo da spadne ovaj ili onaj predjel državnoga područja, ne zasjeca u djelokrug dvorskoga ratnoga vieća, u kojem smislu se izjavila i ug. erdelj. dv. kancelarija.

Mi uza sve to uzimamo na znanje spomenutu izjavu c. k. ministra nutarnjih poslova, da naime u kranjskom zemaljskom arhivu niti u starom zemljištniku neima traga *gradu i gospoštiji Sichelberg* (po novijem nazivu *Sichelburg*), pa pitamo: *s kojim razlogom si onda vojvodina Kranjska svojata pravo na hrvatsko žumberačko okružje?*

To svojatanje neima podloge nigdje u poviesti Kranjske. Svi pisci kranjske poviesti sboreć o Uskocima spominju samo Kranjsku i njezino područje. Jedini dr. Biedermann i Schumi hoće da protegnu svoje navode o kranjskom Sichelbergu na hrvatsko žumberačko okružje. Ali, dok dr. Biedermann ničim ne podkrepljuje svoje navoze, zalazi Schumi ovamo na istočnu stranu Uskočkoga pogorja, veleć „jest liep komad zemlje na razmedji iztočne strmine uskočkoga pogorja“. Ali nam uprav ova izreka dokazuje, da piscu manjka točna geografička podloga. On je čuo zvoniti, ali ne zna u kojoj crkvi zvoni. Jest, liep je komad zemlje, kad se pogleda s Uskočke gore, ali ne na istočnoj strani hrvatskoj, koja je skroz briegovita, pećinasta i slabo plodna, nego na južnoj kranjskoj strani medju Metlikom, Crnomljen i Kupom. Ovaj prigovor podkriepljuje i ta okolnost: što isti pisac označuje imena *Sichelberg* i *Sichelburg* za identična, te kašnje opet mienja ime *Sicherberg* u *Sicherburg* i *Sichelburg*, i po tom, da su identična tri imena, naime: *Sicherberg*, *Sicherburg* i *Sichelburg*? Tako da je bilo od 9. do 14. vieka, dočim Valvasor ta tri imena ne pozna, pače ih niti medju zapuštenim gradovima ne napominje. Otkuda izvodi Schumi identičnost imena *Sicherberg*, *Sicherburg* *Sichelburg*? Toga nam on ne kaže!

Isti pisac nespominje nigdje ime „*Sichelberg*“, prem ga nalazimo na svim starijim zemljovidima Kranjske, i upravo taj propuštaj daje njegovim navodima značaj *hotimičnosti*, tim većma, što on *metlički kraj*, dakle slovensku krajinu, gdje da se nalazio njegov *Sicherberg*, *Sicherburg* i *Sicherstein*, hoće da pretvori u razmedje obiju zemalja na istočnoj strmini prema *žumberačkom okružju*, čega se on dosele u nijednoj točki dodirnuo nije. Taj pisac ne dokazuje u samoj priepornoj stvari upravo ništa.

Spominje, istina, i Valvasor u svojoj povjesti „*Die Ehre des Herzogthums Krain*“, svezak IV., knjiga XII., susjedne gradove hrvatske, primorske i turske; pa tuj nalazimo medju hrvatskim pograničnim mjestima na prvom mjestu *Karlovac*, a na posljednjem mjestu *Sichelberg*, gdje je pridodana i prije navedena slika s opisom toga grada. Ali se ta slika i opis, kako ćemo dalje vidjeti, nedadu uporabiti na hrvatski grad *Žumberak* (njemački *Sichelburg*) već i za to, što Valvasor nigdje ne imenuje kranjski grad „*Sichelburg*“, nego vazda „*Sichelberg*“, i jer je ista slika, kako jur prije pripomenusmo, prikazana deset godina prije u Valvasorovoj „topografiji ducatus Carnioliae modernae“ pod br. 238. sasvim kako treba med *Siebeneggom* i *Siemičem*, kamo ona i po sadržini XI. knjige toga pisca spada, gdje no se na strani 529 čita ovo: „*Grad i gospoštija Sichelberg (u zemaljskom jeziku Šumberg) leži u srednjoj Kranjskoj, il' u Slovenskoj krajini, na uskočkoj gori, čiji opis je već pridodan opisu medjaša, gdje se slika (bakrorez) nalazi*“.

Rječ *već* izključuje svaku sumnju o tom, da je knjiga XII., u kojoj istu sliku s opisom *Sichelberga* nalazimo, prije izdana nego li knjiga XI., kamo ta slika s opisom spada, pa da je ona zajedno s opisom jedino pomutnjom tipografa dospjela u XII. knjigu, čega radi je u XI. knjizi izostala i slika i opis, te zamienjeno jedno i drugo spomenutom uputom na *već* izašlo izdanje.

Takovih se tipografičkih pogriješaka nalazi još više u obsežnom djelu Valvasorovu, čemu se za ono doba i pri toj obsežnosti djela nije ni čuditi. Tako nalazimo kod topografičkoga opisa *Krškoga* u XI. knjizi medju stranama 236 i 237 sliku *Ljubljane*, a medju člancima o *Treffenu* i *Trilleku* u XI. knjizi članak o *Trstu*, koj niti ne leži na kranjskom tlu. Medju članke o *Landstrassu* i *Laitenburgu* morao je doći članak o *Laibachu* (*Ljubljani*), nu strana 336 ostala je prazna, te pod napis „*Laibach*“ stavljena bilješka, da taj članak nije jošte gotov, pak je usljed toga taj po Kranjsku najvažniji članak izišao u XI. knjizi kao najposljednji na str. 664.

Kad bi se napokon pod *gradom* i *župom* „*Sichelberg*“ imao razumievati hrvatski *Sichelburg* (*Žumberak*), onda bi se i članak o *župi Sichelberg* bio morao uvrstiti u knjigu XII., što ipak nije učinjeno, jer se taj članak nalazi u knjizi VII., strana 808 medju župama Kranjske.

Pronašla se i 102 zemljovida, pa medju ovima lih o *Štajerskoj*, *Koruškoj* i *Kranjskoj* njih do 30, koji nam prikazuju *Sichelberg* u području vojvodine Kranjske⁵. Dok se u *gradu Sichelbergu* stanovalo, bio je on poznat samo pod tim imenom. Tek kašnje, kad se on zapustio, porušio i kad ga je nestalo, što se po svih znakovih moralo dogoditi u razdobju od 1737 do 1760 godine, zamienjuje se taj naziv imenom *Sichelburg*, koje prvi put nalazimo u Haquettovoj oryktografiji *Carnioliae*, 4 svezka, u Lipskom 4° kod *Breitkopfa* 1778. Tomu su djelu pridodani i zemljovidi, koji nam predočuju dva područja, i to: zapadno je *Kranjska*, a istočno *Hrvatska*, pa vidimo na području kranjskom *Sichelburg*, a na hrvatskom *Sichelberg*, što je očito pogriješno urisano, kao što je pogriješan već i sam naslov istočnoga, dakle hrvatskoga područja „*Continuatio Mappae Litho-Hydro-*

⁵ Protuodgovor ugarsko-hrvatskoga pododbora iz godine 1886.

graficae nationis Slaviae ad occidentem solem sitae“, hrvatsko bo je područje „*ad orientem solem situm*“, na protiv kranjsko „*ad occidentem solem*“. Ta pogriješka nije po nas od nikakve važnosti, već po nas leži važnost u tom, što ovdje „*Sichelberg* i *Sichelburg*“ prvi put uzpo- redo jedan uz drugoga dolaze, te nam ta dva imena dvie razne geografičke točke označuju, jednu naime u Kranjskoj i drugu u Hrvatskoj. A važno je to i poradi toga, što je vjerojatno, da je *grad Sichelberg* morao biti jur od dulje vremena napušten, kad već nitko nije ni mario, da mu se ime pravilno rabi.

Taj se pojav opetuje i u Kindermannovu zemljovidu iz godine 1794. Tuj ne nalazimo niti na I. obćenitom listu, niti na posebnih 11 listova imena „*Sichelberg*“, nego ime „*Sichelburg*“, pa se od tuda zaključuje, da se potonje ime već u devetdesetim godinama prošloga vieka obćenito rabilo, i da je to ime iz istoga zemljovida takodjer u kašnje zemljovide prešlo, te da ono, na koliko ovi zemljovidi i Hrvatsku obuhvaćaju, naprvo dolazi jedanput u Kranjskoj, i po drugi put u Hrvatskoj.

Ovakovi zemljovidi izmedju pronadjenih jesu:

- a. Lipszkyev iz godine 1806,
- b. Lichtenšternov iz godine . . . . . 1807.
- c. Streitov i Zukeriev iz godine 1807,
- d. Streitov o Hrvatskoj iz godine 1815,
- e. Müllerov iz godine 1822,
- f. Schediusev iz godine 1833,
- g. Pilsakov i M. iz godine . . . . . 1834.

Još smo naišli i na „geografičko-statistički Post- i Comptoir-Lexikon od Dra. Krste Gottfrieda Daniela Šteina, Lipsko 1825. U IV. svezku, strana 355 nalazimo *Sichelberg* i *Sichelburg* posebice navedene, jedno kao go- spoštiju u ilirskom okružju Novommjestu, a drugo kao

okružje u hrvatskom vojničkom kotaru karlovačkom, slunjskoj pukovnici“.

Svemu tomu suprotstavljaju naši protivnici zemljovid Floriantschichov iz godine 1744, koj da je načinjen po nalogu stališa kranjskih. Ali vidimo i tuj *dva Sichelburga*, jedan na sjevernoj strani medjašnoga poteza, drugi na južnoj strani. U prvi mah su bili naši protivnici zadovoljni imenom *Sichelburg*; sada pako, odkako se pojavio naš odpor, označuju oni *Sichelburg*, nalazeći se na strani Kranjskoj, tipografičkom pogrješkom, koja da je i potlašnje kartografe zavela u bludnju, što se ipak ničim ne dokazuje. Koliko vjerovanja to šepRTLjanje zaslužuje, dade se prosuditi iz bilježke Floriantschicheve, koju nalazimo na rubu njegova zemljovida, i koja ovako glasi: „Benevole Lector! Cuius chorograficam Tabulam intueris hunc ego Carnioliae Ducatum decennali improbo fatigis, dum ab officii mei innuere valecuisset, integrum pervagatus observationibus geometricis prope tercentenis ex eminentioribus castrorum speculis, sublimiorumque montium jugis lustratum in forma perampla eo consilio exhibeo, ut vel sic locorum situs, respectusque, quem ea ad invicem servant, distinctiori pateret proportione. In designandis provinciae limitibus raro documentis certis, incerta plerumque indigenorum fide nixus, nullius dominio, jurive quidquam derogatum volo“.

On je dakle radio deset godina na tom zemljovidu, i to samo, kad mu drugi poslovi dopuštahu, i risao predjele, kako mu se sa vrška gradova i vrhunca briegova predstavljahu — popevši se na njih do tri stotine. Obzirom na taj postupak teško da je isti zemljovid potljašnjim kartografom za podlogu služio?

O tom, kamo da spada *žumberačko okružje* po državnom pravu, pala je rieč prvi put onom prigodom, kad je oko godine 1760 podmaršal i zapovjedajući general karlovački grof Benvenuto Petazzi dao kmete žumberačkih

vlastelina u vojsku uvrstiti, oprostivši njihove kuće od daća, što no ih podavaše vlastelinom. Vlastela se na to potužila i budu podupirana od strane hrvatskih stališa, tadanjega hrvatskoga namjestništva i ugarskih dvorskih oblasti; ali general Petazzi ne htjede popustiti, uztvrdivši naprosto, da je žumberačko područje i onako prvotno pripadalo vojvodini Kranjskoj? Tekom razprave, koja se o potonjoj okolnosti pavela, očitovalo je c. k. dvorsko ratno vieće: „da ono o toj stvari ne zna drugo ništa, van što mu se ovdje ondje pismeno dojadi; a jer su u nazočnom slučaju ugarska dvorska kancelarija i karlovački zapovjedajući general, podmaršal grof Pettazzi različita mnjenja: stoga da ne može ono (dvorsko ratno vieće) samo riešiti tu stvar, već scienu, da bi dobro bilo o njoj zatražiti mnjenje od dvorskoga ratnoga viećnika pl. Jenka, koj da ondašnje zemaljske odnošaje dobro pozna iz dobe svoga višegodišnjega boravka u onom kraju sa maršalom knezom Hildburghausenom“.⁶

Tako je cesarica-kraljica i odlučila, a dvorski ratni viećnik pl. Jenko, podnio svoj izvještaj, koji medju ostalim doslovce ovako glasi:

„*Decimo*: Bevor über die bisher angebrachte Banalische Praetensiones, und des Generalen Grafen von Petazzi in Sachen eingeschikte Gegenvorstellungen eine gutächtliche Meinung zu entwerfen, erachte nöthig, ein und andere, zur Sach dienlich und lichtgebende Umstände vorauszusetzen“.

„*Das Carlstädter Generalat inclusive des Sichelburger Distriktes besteht ausser Zweifel aus einem solchen Strich Landes, welches vor Alters zu dem Königreiche Croatien gehörig gewesen und unter der Jurisdiction des Bani Croatiae gestanden*“.

Izpustiv suvišna:

⁶ Predstavka c. k. dvorskoga ratnoga vieća od 18. veljače 1761 cesarici i kraljici Mariji Thereziji.

„Was aber den Sichelburger Bezirk anbelangt, so ist solcher ehedessen jeder Zeit ein Stück des Landes Krain und niemals zu Croatien gehörig, noch dessen Jurisdiction unterworfen gewesen. Die crainerische Landstände haben diese gebirgig und steinige Gegend denen Uskokon, dessen vornehmster Ort das Schloss Sichelburg, zum Sitz des Commandanten eingeräumt“.

Deseto: Prije nego li izrazim svoje mnijenje o zahtjevih banskih i o predstavkah, što no ih je u tom predmetu general grof Petazzi podastro, držim za potrebno, da napomenem nekoje okolnosti, koje se na ovu stvar odnose, te su ju kadre razjasniti“.

„Karlovački generalat zajedno sa žumberačkim okružjem sastoji bez dvojbe iz takva komada zemlje, koj je od vajakada pripadao kraljevini Hrvatskoj i podčinjen bio jurisdikciji bana hrvatskoga“.

Izpustiv suvišna:

„Što se pako tiče kotara sichelburgskoga, taj je kotar odprije vazda bio dio kranjske zemlje, pa nije nikad spadao kraljevini Hrvatskoj niti bio podčinjen jurisdikciji hrvatskoj. Stališi kranjski su taj briegoviti i kameniti predjel, kojega glavnim mjestom bijaše grad Sichelburg, Uskokom za sielo zapoviednika ustupili“.⁷

Na taj spis je cesarica-kraljica svoje odobrenje vlastoručno napisala i ovo podpisala. I to je najnepobitniji dokaz, da su bila dva uskočka područja, koja se i po imenu razlikovaše jedno od drugoga, hrvatsko se područje naime zvalo „Sichelburgsko (žumberačko) okružje, a kranjsko se zvalo „Sichelburgski kotar“.

To je bilo prvo svjetlo u onaj tamni dar-mar, koji je sve odnošaje obaju uskočkih predjela tako izvrnuo, da ih nije bilo moći razaznati od onoga časa, kako su ti predjeli pod upravu generalata karlovačkoga dospjeli. I ta

⁷ Izvješće dvorskoga ratnoga viećnika pl. Jenka od 6. ožujka 1761.

razlikost u imenima bila je odlučna također kod provajanja odkupa onih daća, što su uvojačeni kmetovi prije toga podavahu svojim vlastelam: *Sošice, Kupčina, Ošterc i Kostanjevac*, jer kad se povela riječ o tom, tko da tu odkupninu plati? — odklonila je tu obvezu ugarsko-erdeljska dvorska kancelarija rekavši: *da sichelburgski kotar nepripada kruni ugarskoj,*⁸ a gubernija kranjska opet izplatu odklonila izjavivši: *da sichelburgsko okružje nespada na Kranjsku, jer „da Kranjska ne posjeduje ništa u okružju žumberačkom, od čega bi joj Žumberčani što god podavati morali, i da nijedno od pet dobara žumberačkih nije zabilježeno u glavnom kranjskom zemljištniku (Hauptgilttenbuch), pa stoga da pokrajina Kranjska ne može ništa doprinesti k upitnom odkupu.*⁹

Suglasno s ovim izjavilo je napokon c. k. dvorsko ratno vijeće: da se po izvješću glavnoga zapovjedništva karlovačkoga dokazalo: „da feudna dobra žumberačka zemlji Kranjskoj ne pripadaju“. Konačno bude, pošto su ti kmetovi u zajedničku vojsku uvršteni, i ta odkupnina plaćena iz zajedničke peneznice državnih dugova.¹⁰

Ova dugotrajna razprava nam dokazuje i to: da Kranjska ni tada ni prije nesamo nije naglasila svoje pravo na hrvatsko žumberačko okružje, a nekmo li zahtievala, da joj se takvo pravo priznade.

Takav zahtjev staviše formalno odaslanici kranjski prviputa tek godine 1828, kad no se u kolu *pogranično-obhodnoga povjerenstva*, izaslanoga zakonskim člankom XVI. iz godine 1827 povela riječ o medjah kotara novo-mještškoga. Ali već godine 1831, kako jurve naprvo rekosmo, odustaše kranjski odaslanici od toga zahtjeva, jer *da je s previšnjega mjesta okružje žumberačko jurve do-*

⁸ Odpis c. k. dvorskoga ratnoga vijeća od 19. travnja 1786.

⁹ Izvješće c. k. glavnoga vojnoga zapovjedništva karlovačkoga od 18. ožujka 1785.

¹⁰ Odpis dvorskoga ratnoga vijeća od 25. rujna 1786.

sudjeno Kranjskoj, što ipak nije bila istina. Dekret gubernije ljubljanske od 26. veljače 1829 br. 21.347, na koji se njeni odaslanici pozivaše, ima taj smisao, da se čini: da je pravo stališa kranjskih na okružje žumberačko i občinu Marindol osnovano, pri svem tom ipak da ga dotične komisije samo na vidiku drže, a da o njem i ne bude razprave, pošto se c. kr. dvorsko ratno vijeće i onako neprotivi tomu, da u buduće cijelo žumberačko okružje Kranjskoj pripadne. Dakle se ta osnovanost samo pričinja!!!

Rad artikularne komisije, prekinut kolerom, bude godine 1837 opet nastavljen i trajao je do godine 1846, ali bez uspjeha, pa se, kako nam spomenica od 26. travnja 1881 otkriva, dapače i razpravni spisi izgubili.

Od onda je opet počivalo to pitanje do onoga časa, dok *nebi god. 1869 s previšnjega mjesta izrečeno takodjer razvojačenje žumberačkoga okružja i obćine Marindol*. C. k. austrijsko ministarstvo dalo je načiniti spomenicu, kamo da spadaju ti predjeli, unatoč tomu, što je kr. ugarsko ministarstvo scienilo, da je taj predmet pokraj zakona po Njeg. c. i kr. Veličanstvu potvrđenih bez svake znamenitosti. Izrečeno je naime previšnjim patentom od 7. travnja 1850 i krajiškim temeljnim zakonom od 7. svibnja 1850, da hrvatska krajina i istoimeni provincijal sačinjavaju jedno zemaljsko područje. Tada pripadahu toli žumberačko okružje koli i obćina Marindol hrvatskoj vojnoj krajini, pa su oba ova predjela i nagodbom sklopljenom medju kraljevinom Ugarskom s jedne strane, i kraljevinom Hrvatskom, Slavonijom i Dalmacijom s druge strane od god. 1868 ug. zak. čl. XXX. i hrv. zak. čl. I. inartikulirana kao sastojine Hrvatske i krune sv. Stjepana.¹¹

---

¹¹ Ug. zak. čl. XXX. iz g. 1868 — i hrv. zak. čl. I. iz god. 1868.

Kad se god. 1871 razpravljalo pitanje, koliki da se povodom razvojačenja jednoga diela vojne krajine ustanovi prinos za državne zajedničke potrebe, bude zakonom od 8. lipnja 1871 ustanovljeno, da se onda, kada bude uređivana pogranična medja, uvažuje kako treba i prava Kranjske na žumberačko okružje i obćinu Marindol.¹²

I opet je stvar počivala do god. 1881, dok se nije dogotovila spomenica od 26. travnja 1881, koja izkazuje površinu žumberačkoga okružja sa 4□ milje i broj njegova pućanstva iz najnovije dobe sa 10.000 žitelja, ali prelazi muće preko toga, da je osim ovoga hrvatskoga žumberačkoga okružja, kako smo već naprvo dokazali, jur prije dvjesto godina postojao još i drugi uskoćki odnosno sihelbergski kotar u Kranjskoj površinom od 8□ milja i pućanstvom od 10—12.000 žitelja.

Tu spomenicu je austrijska vlada svojim predlogom priobćila saboru kranjskomu, a ovaj je svoje III. sjednice odputio na pojaćani upravni odbor u tu svrhu, da o njoj razpravlja i svoj izvještaj podnese. Odbor, podieljen na većinu i manjinu, iztiće u svojem izvještaju po zaključku većine: da *Kranjskoj nije toliko stalo do hrvatskoga žumberačkoga pućanstva, koliko do toga, da ona dobije žumberaćke državne šume oko 6.600 jutara, i liepe gorske livade, i da slovenski jezik ima toliko moći u sebi da je kadar za se predobiti i maleni Žumberak; te stoga predlaže odbor: neka se ostane hoć zahtjeva na žumberaćko okružje i Marindol, ali da se ne protivi tomu, da se pitanje teritorijalno poravna takovim naćinom, koj bi po mogućnosti kadar bio zadovoljiti obe pole monarkije. što da bi se po Kranjsku dalo polućiti time, da se izgradi željeznica kroz dolnju Kranjsku i da se ona prikljući na željeznice ugarsko-hrvatske.*¹³

¹² Austr. drć. zak. list 49 iz g. 1871, i ug. zak. ćl. IV. iz god. 1872.

¹³ Izvješće upravnoga odbora kranjskoga sabora iz godine 1881.

Taj predlog bude u sjednici kranjskoga sabora od 21. listopada 1881 prihvaćen, ma da se manjina protivila dodatku: „*da je za teritorijalno omedjašenje Kranjske dotično austrijske državne pole proti Ugarskoj dotično proti Hrvatskoj od neobhodne važnosti naravni branik Uskočka gora sa strminama žumberačkoga zemljišta.*“¹⁴ Pače znamenitost toga zaključka potencirana je time, što je predsjedništvo c. k. zemaljske vlade kranjske taj predlog ovako popratilo: „*Žumberački predjel jest po naravi svojoj gorska tvrdjava u potpunom smislu rieči; ana gospoduje toli nad cestom vodećom od Ljubljane u Karlovac, koli nad cestom i željeznicom Zidanimost, Zagreb, Karlovac, a tako i nad dolinom savskom i kupskom, nad potonjom do blizu Rieke*“. „*Žumberak bi dakle bio, ako je u obće slobodno to reći, strateški vrlo važno okružje*“.¹⁵

Neima dvojbe, da bi se ste važne naravne tvrdje za 24 sata dala prekinuti sveza između Zagreba i Rieke.

Sliedeće godine iza toga zasjedanja kranjskoga sabora imenovane su državne komisije, da uredje medje med *Kranjskom* s jedne strane, te *žumberačkim okružjem i obćinom Marindol* s druge strane. Iz sredine tih komisija odaslali su godine 1883 ponajprvo pododbori s jedne i druge strane, da zajedničkim postupkom neposredno razpravljaju medjašno pitanje.

Pododbori su zajednički obišli predjel marindolski i zapadni dio žumberačkoga okružja do iznad Sošica, pak odavle presjekli to područje i doprli do Kostanjevca u nakanu, da odatle nastave očevid preko Kalja, Uskočke gore do Kostanjevice (Landstrass) u Kranjsku, i po tom dalje; ali u Kostanjevcu izjaviše na jednom članovi austrijskoga pododbora, da oni neidu tim pravcem u Kostanjevicu, nego da se vraćaju u svoja prebivališta i da

¹⁴ Zapisnik kranjskoga sabora od 21. listopada 1881.

¹⁵ Izvješće predsjedništva c. k. zem. vlade kranjske od 11. prosinca 1881 br. 2059/Pr.

će 2. kolovoza 1883 preko Novogmjestu doći u Kostanjevicu, što su oni doista i učinili. Nasuprot nehtjedoše članovi ugarsko-hrvatskoga pododbora odustati od uglavljenoga putnoga programa, već nastaviše obilaznju preko Kalja i Uskočke gore do Kostanjevice. Da tuj ne trate vrieme badava, zalaziše članovi potonjega pododbora u razne krajeve sjevernoga uskočkoga pogorja, dopriješe do grebena Uskočke gore, imenito do vrela vode Kupčine, i do Pogane jame, gdje im nazočni ljudi pripoviedaše, *da je tuj nad Poganom jamom nekoč stojao veliki grad, gospoštija i kapetanija, kojoj da je podloženo žiteljstvo davalo desetinu i po njenu nalogu obavljalo vojničku službu; voda Kupčina da izvire nedaleko staroga grada Preseke, i drugo istoimeno vrelo opet na mjestu, gdje da je nekoč stojalo selo Kupčina, ta voda da se izljeva u Poganu jamu, i da opet na južnoj hrvatskoj strani pogorja pod imenom Kupčine izvire i u rieku Kupu utječe. Pododbor se u pratnji istih ljudi popeo na visočinu iznad Pogane jame i tuj našao ne samo hrpe kamenja iz negdašnjih zidina grada, nego još i podzemne tragove zida, kao što i nadzemni preostatak okrugle zidine, te prostrane tragove nekadašnjih oranica.*

Muževi oni, koji su ovo kao poznavaoi okolice pododboru pokazivali i pripoviedali, bili su poimence: Mitar Kekić, pandur občinskoga ureda u Kalju, Ilija Bastašić iz Drašćivrha kbr. 1, i Franjo Štokar iz Orehovca (Nussdorf) kbr. 8, žitelj kranjskoga kotara krškoga. Imenito je Mitar Kekić pripoviedao, da on sve to znade iz usta svoga bivšega mnogogodišnjega gospodara Eftenije Kekića, koji se od Pogane jame jedva pol ure daleko u hrv. žumberačkom pogorju oko godine 1760—1765 rodio i godine 1855 u Vrhovcu umro, dakle preko 90 godina star bio, te po tom mnogo toga u ono doba sam doživio, a dosta toga opet od svoga oca i djeda kao suvremenika tadanjih dogodjaja doznao.

Ta pripovjedka je suglasna s onim opisom, koga nalazimo u Valvasorovu djelu „*Die Ehre des Herzogthums Krain*“ o gradu i gosposštiji *Sichelberg*, i neima dvojbe, da je na tom istom mjestu u istinu stojao kranjski grad i gosposštija toga imena.

Kad su pododbori iz Kostanjevice nastavili svoju obilaznju na sjevernoj strani uskočkoga pogorja, ter obišav Mokrice popeli se kod Bregane na Uskočku goru, ter išav dalje prema zapadu spustili se nad Kaljem u južne hrvatske Klanjce k staromu gradu, sada ruševini *Žumberku*, koga Kranjci nazivlju *Sichelburg*, i koj je tada izgledao, pak još i danas faktično izgleda ovako: (Vidi sliku 2.)

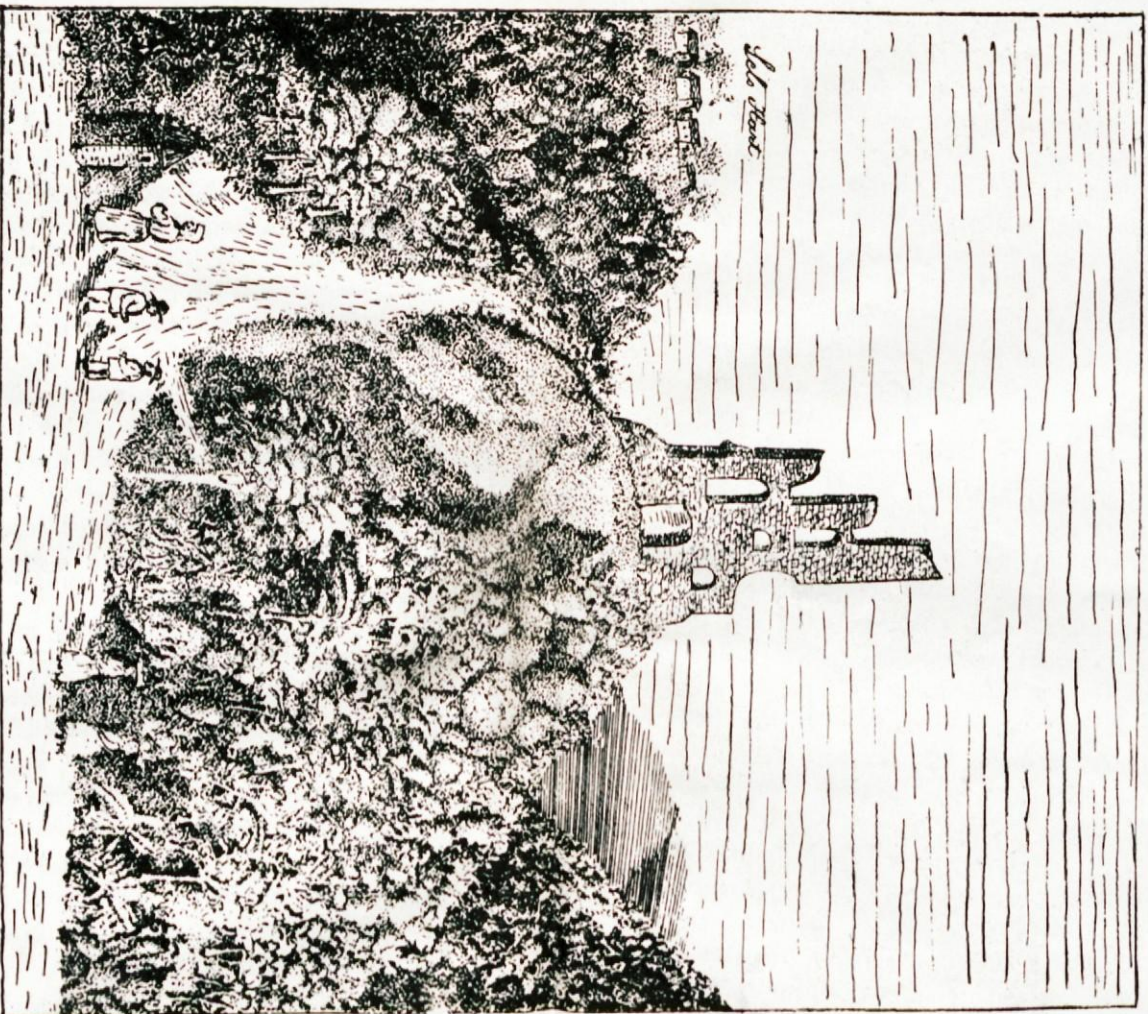
Ako nam baš i nije sustavno opisana prošlost hrvatskoga *Žumberka* nalazi se svakako ovdje ondje podataka, koji izključuju svaku dvojbu o tom, da hrvatsko žumberačko okružje nije nikada pripadalo vojvodini Kranjskoj, nego vazda kraljevini Hrvatskoj.

Uzmimo ponajprvo medju, koja dieli kraljevinu Hrvatsku odnosno njeno žumberačko okružje od vojvodine Kranjske. Ta se medja proteže, kako se državni pododbori zajedničkim očevidom uvjeriše, s istočne strane od utoka potoka Bregane u Savu mimo Mokrica izpod grebena Uskočke gore sjevernim naslonom na Preseku, zatim dalje prema zapadu između porušenih kapelica sv. Ilije na hrvatskoj strani i sv. Gere na kranjskoj strani do kraja gorjanskoga brda, pak odatle prema jugu do rieke Kupe pod Metlikom, dakle proteže i danas uprav onuda, kuda je to prije dviesto godina Valvasor označio. A manjka svaki trag tomu, da je ta medja prije naselitbe Uskoka ikada drugim pravcem išla.

Na toj medji ne mienjaju ništa po državnom pravu one neznatne okupacije, kojima je kranjsko žiteljstvo na jugu zašlo u područje hrvatsko, a na sjeveru opet žiteljstvo hrvatsko u područje kranjsko¹⁶.

¹⁶ Odpis c. kr. drž. minist. u Beču od 6. rujna 1865 br. 4122.

Sl. 2. Ruševina Zumberak inače Siehelburg u Hrvatskoj. (Zapadna strana.)

Kako nas tadanji suvremenik Valvasor uči, stojao je nekoč tik iste medje na kranjskoj strani *grad i gospoštija Sichelberg*. Nasuprot je od te medje dobru jednu milju udaljen naš *grad Žumberak (Sichelburg)*.

Prispodobi li se *slika grada Sichelberga*, koju nam je ostavio Valvasor u svojoj topografiji i povjesti Kranjske, sa *slikom hrvatskoga Žumberka (Sichelburga)*, koju evo pred sobom vidimo, priznati će svaki nepristran motrioc, da ove dvie slike nepredstavljaju jedan ter isti objekt, već da one predstavljaju dva posebna grada.

Kranjski *grad Sichelburg sa gospoštijom* si, ležao je naime sried Uskočke gore na visoku brdu (969 metara nad površinom mora), izpred njega teče voda Kupčina, koja pod starim gradom Presekom izvire i u Briganu aliter Poganu jamu se izlieva, podzemno izpod grada Sichelberga protječe i na južnoj hrvatskoj strani nad selom Kekići opet van prodire, te nadzemno dalje teče sve do rijeke Kupe, u koju se izljeva. Oko grada Sichelberga razprostiru se prostrana, na tisuće rali brojeća, zemljišta nekadašnje istoimene gospoštije, koja su bila još i povećana zemljištima gospoštija Preseka, Kostanjevica (Landstrass) i Pleterje. Na tim zemljištima vide se još i danas zamašni tragovi oranja iz one dobe, kad su tuj Uskoci boravili. Tuj se mogla sakupljati, prehraniti i neprijatelju odupirati takodjer i oveća obranbena moć, spadavša pod kapetaniju *Sichelberg*, koje kapetan je tuj i svoje sjedište imao. *Taj grad nazivlje Valvasor tvrđavom*, pak je on, kako nam prva slika pokazuje, bio doista i obranbenim zidom opasan i ovaj luknjama za puškaranje providjen. Glavna sgrada bila je visoka jedan kat. Kako je Valvasor u obće mjerio duljinu medja pojedinih dielova Kranjske i udaljenost predmeta od sjevera prema jugu, tako nam i njegova nazočna slika predstavlja *sjevernu stranu kranjskoga grada Sichelberga*, kojoj i naravni položaj tla sasma odgovara.

Hrvatski grad *Sichelburg* (*Žumberak*) leži na južnoj strani Uskočke gore skoro na podnožju uskočkoga pogorja s ovi kraj medje, dieleće Kranjsku od Hrvatske, dakle na hrvatskom zemljištu u klanjcima na samotnu brežuljku, 342 metra nad površinom mora, onda za 627 metara niže rečene medje i često spomenutoga si kranjskoga suparca i jednu dobru milju od ovoga daleko. Hrbat našega grada *Žumberka* je 50 hvati dugačak i 9 hvati širok, a sgrada je, kako joj temeljne zidine svjedoče, imala u duljini 30 hvati i 9 hvati u širini. Tuj nije naći ni toliko plodna zemljišta, da bi se na njem i samo dvie osobe prehraniti mog'le. Na to nije mogao nijedan vojskovođa pomisliti, da bi se tuj kakova obrambena moć sakupljala, držala, napredujućega neprijatelja odbila ili samo u provaljivanju priočila, jer u samom gradu teško da je bilo mjesta i za 20 oružanih ljudi, a obližnji brežuljci su mnogo viši i dominiraju sa svih strana nad gradom, tako, da se vojna posada nebi kadra bila ni bjegom spasiti, niti svojoj glavnoj vojsci dolazak neprijatelja dojaviti, već bi se morala neprijatelju predati ili u zalud izginuti. Uz to vidimo na slici, pa nam se tako i ruševina u naravi predstavlja, da je grad *Žumberak* (*Sichelburg*) osim prizemlja bio tri kata visok; pa nam ga tako visoka označuje i 80-godišnji starac, Antun Jurgan, žitelj iz sela *Stupe* kbr. 10 i župljan župe pod *Žumberkom*, koji je taj grad svojim očima vidio u njegovoj cielosti, samo mu je izgorjeli krov manjkao. Taj grad, pripovieda Jurgan, da je bio vlasništvo nekoga grofa, koji da je onamo na radnju doganjao svoje kmete iz odaljene *Žakanje*. Po tom dakle nije *Žumberak* bio gospoštija sa podanici, jer inače ne bi njegov vlasnik bio iz daleka onamo svoje kmetove doganjao i ove, pošto ne htjedoše izvan područja svojega bezplatno raditi, plaćao, što da je on faktično činio. Ovo se slaže sa položajem toga grada i njegove okolice, koj nije imao za sebe

plodovita teritorija uz tadanja feudna dobra Sošice, Oštere, Kupčina i Kostanjevac. Ovdje nam je još i to nanizati: da naša voda Kupčina izvire na južnoj strani uskočkoga pogorja nad selom Kekići, da ona ne teče izpred grada Žumberka (Sichelburga) i ne gubi se u nikakovu jamu (špilju) pod tim gradom, nego da ona teče jednu uru daleko postrance nadzemno i da ju od toga grada raztavlja dugačak, širok i ovisok brieg „Prevala“.

Ovaj grad svojim oblikom i položajem jest vidljivi i najklasičniji dokaz za to, da on nije identičan sa negdašnjim kranjskim gradom i gospoštijom Sichelberg: i da se na hrvatski Žumberak neda uporabiti onaj opis, koji nalazimo u Valvasorovoj povjesti „*Die Ehre des Herzogthums Krain*“, svezak IV., knjiga XII., strana 74. imenito, da on nije bio nikada toli znamenit i strateški toli važan grad, da bi se ga moglo držati za negdašnji kranjski grad i gospoštiju Sichelberg, kakova je ova bila do definitivnoga preustrojstva vojne Krajine u Hrvatskoj. O tom stanju stvari moći se je u svako doba, kad nije sniega, na licu mjesta očevidom osvjedočiti.

Uskoci se počеше doseljivati u Kranjsku god. 1532, i doseljivahu se postepeno sve do godine 1547, pače ima traga takvu naseljivanju još i u godini 1597. Prvi doseljenici budu nastanjeni u području *gospoštije Sichelberg*, razprostranjene dodanjem zemljišta susjednih kranjskih gospoštija *Preseka*, *Kostanjevica* i *Pleterje*, pa kad već tuj nije bilo mjesta nastanjivahu se oni oko Metlike, Podgorja (Freithurna), Vinice, Kostela, Pöllanda, Crnomlja, Siemča, Lova, Mehova, Osuinika i po drugih mjestih sve do rieke Krke i uzduž ove od Wördla pa do rieke Save. Njihove naselbine obuhvaćаше prostor od 8 □ milja i brojaše već prije dvie sto godina preko 1000 kuća i 10–1200 stanovnika. Naselbine ove su bile na vojničku ustrojene i podredjene *kapetaniji u Sichelbergu*,

koja je za sebe sačinjavala poseban kranjski vojnički kotar, podređeni generalatu karlovačkomu.

Pa kad se po tom odlučila Kranjska na to, da na svojem području naseli Uskoke i ove na vojničku ustroji, onda se nije moguće demisliti razlogu, zašto nebi Kranjska, kad bi per in concessum hrvatsko žumberačko okružje bilo tada njoj pripadalo, i ovo područje bila u svoje ime i na svoj račun naselila Uskocima i ove takodjer na vojničku ustrojila, što je već i njezin interes silno iziskivao, budući da bi u takvu slučaju žumberačko okružje s ostalim kranjskim uskočkim vojničkim kotarom bilo sačinjavalo jedan teritorialno sastavljeni kompleks, pa se uz to još i za tim išlo, da to vojničтво sačinjava jedan zajednički status, i da što više moguće na okupu bude. Isto tako se neda posve nikakav valjan razlog pomisliti, s kojega bi u tim okolnostima bila vojvodina Kranjska svoje područje pozajmila Hrvatskoj u tu svrhu, da ova tuj Uskoke naseli. Takovo pozajmljenje nije nigdje kodificirano, niti se ne može izpravama dokazati. To valja i za Marindol!

Tada, kad su naseljavani Uskoci po kranjskoj *gospoštiji Sichelberg*, bio je *sjevni kraj hrvatskoga žumberačkoga okružja* jošte pustoš i nenapučen. Ovuda su tek godine 1538 naseljeni Uskoci,¹⁷ dočim su po južnom kraju toga okružja jur od prije obitavali prasjedioci Hrvati, po vjeri rimokatolici, spadavši već tada k župi sv. Nikole pod Žumberkom, o kojoj se pripominje u šematizmima nadbiskupije zagrebačke, da postoji „ab immemoriali tempore“. Uskoci su „štokavci“, a prasjedioci „čakavci“. *Žumberačko okružje obuhvaća prostor od 4 □ milje i brojilo je tek u najnovije doba t. j. godine 1881 pučanstva oko 10.000 duša u 73 sela. I ovi su Uskoci bili odmah s početka na vojničku ustrojeni, ali nisu bili podređeni kranjskoj kapetaniji u Sichel-*

¹⁷ Izvješće bivše krajiške slunjske pukovnije od 21. kolovoza 1838 br. 6166.

bergu, nego kapetaniji karlovačkoj. Dakle se i po tom razlikovalo žumberačko okružje od kranjskoga sichelbergskoga kotara. Obe ove kapetanije sa predjelom slunjskim sačinjavale su vrhovnu kapetaniju sichelbergsko-slunjsku.

Da žumberačko okružje nije pripadalo Kranjskoj nego Hrvatskoj, pozivamo se na članak 37 iz god. 1635 Corporis juris hungarici. dakle na sam citat pisca spomenice, koj ovako glasi: „per regni Sclavoniae confinium officiales et eorum milites, nec non Magnifici Paradeiser uskokos milites in finibus provinciae Carnioliae habitantes;“ zatim na drugi citat spomenice, naime čl. 38 corporis juris hungarici, glaseći ovako: „cum autem manifestum sit, praemissos milites Rudolphi Paradeiser et extra Regnum collocatos esse, et ad confinia Carlostadiensia ad avertendos hostes impetus frequentissime per partium illarum Regnicolarum dominia excurrere, effrenataque militari in condescensionibus et rapinis uti licentia et nec eorundem capitaneum multum revereri“.

Taj citat neopravdava ni najmanje stanovište ono, koje naši protivnici u pitanju Žumberačkom zauzimlju. Ovdje nije govora jedino o uskočkim vojnicima Rudolfa Paradeisera, koji obitavaju izvan područja krune ugarske, nego takodjer naročito i o častnicima i vojnicima slavonske krajine. Pod slavonskim častnicima i vojnicima razumievaju se tuj hrvatski krajišnici, ponapose pako vojnici žumberačkoga okružja, ovi tim većma, što je, kako znamo, u ono doba sva današnja Slavonija stenjala pod turskom vlasti i jer se tada pod imenom Sklavonije razumievala ciela kraljevina Hrvatska. Iz toga se dakle neda nipošto izvoditi zaključak, da se tobož pod vojnicima Rudolfa Paradeisera, obitavajućim izvan područja krune ugarske, imadu razumjevati vojnici hrvatskoga žumberačkoga okružja, i to, ovo potonje tim manje, što su Vlasi hrvatskoga žumberačkoga okružja bili jedini vojnici hrvatske krajine, koji su, kako nam svi zemljovidi predočuju, iduć

na obranu karlovačkih pograničnih medja, morali prolaziti kroz područje civilne Hrvatske, te su tuj možda počinjali štete, koje su možda bivale povodom pritužba. Rudolf Paradeiser bio je, kako se znade, također vrhovni kapetan sichelbergski i slunjski, i njegovi vojnici iz okružja žumberačkoga bili su i ostali hrvatski krajišnici isto tako, kao što i ostali Slunjani. Protivna tvrdnja nije ničim dokazana.

Nisu protivnici bolje uspjeli proti Hrvatskoj i kruni sv. Stjepana niti citatom čl. 52 Corporis juris hungarici iz god. 1647, koji ovako glasi: „Wallachi Sichelburgenses (Croatis Sumberk) ad confinia Carnioliae, tam regiam, quam regni dicam solvant“. Ovaj citat veli pravije, da žumberački Vlasi, obitavajući na medji Kranjske (hrvatski Žumberak), moraju plaćati porez kraljevski i državni. Tuj se očividno razumievaju Uskoci hrvatskoga žumberačkoga okružja, što i tumačeća oznaka „Croatis Sumberk“ nedvojbenim čini. Drugi se smisao neda podmetnuti toj zakonskoj ustanovi već i poradi toga, jedno, što kranjski Uskoci ne posjedovahu zemalja na hrvatskom teritoriju, od kojih bi morali bili porez plaćati, drugo, što nisu oni trebali za svoje kućne i obiteljske potrebe u Hrvatsku uvažati ništa, od česa bi se plaćala carina; ono pako, što su oni možda za preradjivanje (Apretur) u Hrvatsku donosili ili odavle za svoje potrebe potezali, bilo je i onako prosto od carine pri uvozu kao što i pri izvozu; pa se dakle ustanova zak. čl. 52 iz godine 1647 nije na kranjske Uskoke protezala niti protezati mogla, pošto se ugarsko zakonarstvo u pitanjih oporezovanja ne proteže na zemlje, koje ne pripadaju kruni sv. Stjepana, i pošto bi također suvišno bilo, zakonskoj ustanovi pridodati oznaku „Croatis Sumberk“: (hrvatski Žumberak). U ostalom razlikuje ugarsko zakonarstvo kranjske Uskoke od hrvatskih i time, da prve označuje u čl. 37 iz god. 1635 kao takove, koji obitavaju unutar medja Kranjske (in

finibus provinciae Carnioliae habitantes), potonje pako u čl. 52 iz godine 1647 kao takove, koji obitavaju na medji Kranjske (ad Confinia Carnioliae).

I zak. članci corporis juris hungarici 40 iz god. 1635, čl. 90 iz god. 1659, čl. 64 iz godine 1681, i čl. 113 iz god. 1715 izključuju svaku dvojbu o tom, da žumberačko okružje pripada kraljevini Hrvatskoj i kruni sv. Stjepana, jer ugarsko zakonarstvo nije dopuštalo, da hrvatski Uskoci na uštrb domaćega erara uživaju one pogodnosti, koje su kranjskim i štajerskim Uskocima bile zajamčene. To je i sasna naravno. Znade se bo, da su prije naselenja Uskoka po hrvatskom žumberačkom okružju južni predjeli Žumberka oko Kostanjevca i Ošterca za prvih vjekova pripadali županiji podgorskoj, koja je imala svoje sjelo u Podgori (današnjoj sv. Jani, kotar Jaska), a kašnje županiji zagrebačkoj, pošto su manje plemićke županije polovicom četrnaestoga vieka u Hrvatskoj prestale. Prigodom razvida i razdiobe zemalja grada Podgorskoga (Turanj pri sv. Jani) i uređivanja posjeda, što ga je po nalogu kralja Bele IV. g 1249 obaviti imao ban Stjepan zajedno sa županom podgorskim Aleksandrom, spominje se žumberački Kostanjevac kod Kupčine.¹⁸⁾

Prigodom zaključka ugarskoga sabora god. 1647 naložio je kralj Ferdinand III., da se ima Zumberak i Metlika spojiti sa zagrebačkom biskupijom, a predaju da imade izvesti povjerenstvo vlaško (Commissio valla-chica), poslujuće god. 1649 u Varaždinu¹⁹⁾, dakle oblast hrvatska, što inače nebi moguće bilo, kad se nebi radilo o području hrvatskom. — Godine 1569 potužiše se na saboru hrvatskom plemići Herend či, vlastela u Mlaki (kod sv. Petra u Mriežnici), da nemogu živiti od Uskoka iz Mrzlogpolja (u današnjem hrv. žumberačkom okružju),

¹⁸⁾ Monumenta historica Hungariae od Gust. Wenzla. Diplomataria XII, str. 290.

¹⁹⁾ Arkiv Kap. Zagr. acta antiqua, fas. 5. br. 28.

jer da ih neprekidno mrzko robe i pljačkaju²⁰. — A iztraživali su 3. lipnja 1632 na zahtjev hrvatskih stališa u Ozlju kraljevski povjerenici Benko Vinković, tada biskup pečuški i predstavnik kaptola zagrebačkoga i Vuk Frankopan Tržački, general Karlovački, štete što ih počinise Uskoci po zemljištima knezova Zrinskih. Tuj sudjelovaše takodjer protonotar kraljevine Petar Znika i podžupan zagrebački Petričević.

I sa obližnjim mitničarima su imali Žumberčani svadja i priepora, često dapače i bez svoje krivnje, jer su ih ti kralj. urednici napastovali. God. 1690 potužili se Uskoci Janku Hraniloviću, kornetu karlovačke arhibusirske kumpanije na harničara jastrebarskoga Gala, da ih progoni, strielja, siječe i svakojako sramoti²¹. Nadalje se potužilo i samo dvorsko ratno vijeće, da se žiteljstvu žumberačkomu nepravda čini, jer da se često puta, kad ti žitelji po trgovačkom poslu u Kranjsku dodju, nedužni budu plijenjeni mjesto krivaca²². Pa se još i god. 1740 tužahu Žumberčani na zakupnike tridesetnica i na malte, što su pobirali karlovački generali grof Stubenberg i grof Benvenuto Pettazi²³.

Htjelo se g. 1690 pak g. 1714 i ostatak Žumberka, uredjeni na građansku i podloženi banu, pretvoriti u vojničku krajinu, nu toj promjeni se svojski oduprieše hrvatski stališi, tražeći u više diplomatskih sgoda povratak Žumberka i zagoravajuć pravedne tegobe crkve zagrebačke sbog oduzetih župa i desetine²⁴, inače

²⁰ Saborski zapisnik za god. 1569. u zem. ark. fol. 47.

²¹ Acta Confiniaria. U knjižnici Akademije jugosl.

²² Uredovni spis c. k. dvorskoga ratnoga vijeća od 7. listopada 1729.

²³ Stari registri krajine hrvatske u arhivu ratnoga ministarstva.

²⁴ Zajednički sab. čl. 13 god. 1554, čl. 41. god. 1559, čl. 15. g. 1568, čl. 119. g. 1647 i čl. 69. g. 1651.

bi i južni krajevi Žumberka već prije dviesta godina biti predani vojničkoj upravi. Svakako se mora priznati, da su vlastela i plemići u Žumberku vazda izticali i njegovali državni savez Žumberka sa Hrvatskom, očitujući svakom zgodom, da su pravi članovi i pripadnici Hrvatske (incolae et nobiles regni Croatiae), i da spadaju pod jurisdikciju kraljevine²⁵.

Kad je nakon bune ličke g. 1701 prestala u Liki i Krbavi gradjanska uprava, bude iz Beča obećano zastupnikom Hrvatske, da će u zamjenu za te županije pod bansku vlast doći krajevi oko Kapele i Žumberak. Pošto nije to nikad izvedeno, zamoliše stališi hrvatski g. 1733, da se okružje žumberačko te predjeli Zvečaja, Dubovca, Svarče, koje je držao general Karlovački, zamjene sa kraljevinom za novu tvrđju Orlovac pri Karlovcu, koja bi imala obsizati preko 2200 jutara zemljišta²⁶. Orlovac nije izgradjen sbog poplava, pa s toga nisu niti zemljišta zamjenjena. Kad je oko god. 1749 valjalo preustrojiti bansku krajinu, te su Hrvati u tu svrhu odstupili veliki komad provincijala, zahtievao je hrvatski sabor na novo, da se Žumberak razvojači, ali tomu ne samo da nije zadovoljeno, nego je dapače vojnički sustav Hildburgshausenovim preustrojtvom zaveden u čitavom Žumberku, i to okružje spojeno sa Petazzievom (slunjskom) pukovnijom. Bilo je tužba i prosvjeda od strane hrvatskoga sabora i županije zagrebačke radi umješavanja i nasilja vlasti, ali sve uzalud do 30. siečnja 1760, kadno na silne tužbe vlastele Čolnīća i Hranilovića na generala Petazzia sbog raznih nasilja i sbog toga, što je 25 kmetova pomenute vlastele uvrstio u vojničtvo, stiže nalog dvorskoga ratnoga vieća generalu karlovačkomu, neka nedira u vlastelu žumbe-

²⁵ Erdbeschreibung.

²⁶ Acta Confiniaria, u knjižnici akademije jugosl. Saborski zapisnik za g. 1733 u zemalj. arhivu.

račku, koja spadaju kraljevini Hrvatskoj, i da nepopisuje vojnika između njihovih kmetova. U tom pogledu bje general Petazzi popustio glede Oštrca i Sošica, ali pošto je zagrebački veliki župan Jurčić hotio da uredi županijsku upravu ne samo tuj, već i na dobru Kupčini i Kostanjevcu, znao je isti general i poslie dvorske oblasti smesti, te je osujetio nastojanje ugarske dvorske kancelarije, koja je zagovarala konačnu spojitbu Žumberka sa kraljevinom.

Hrvatske oblasti se uvijek protiviliše širenju militarisma po Žumberku, pa tako i onda, kad se godine 1772 namjeravalo vojnoj krajini utjeloviti žumberačko imanje Kostanjevac, uzprotivilo se tomu hrvatsko namjestništvo s razloga toga, što bi se time smanjilo hrvatsko porezovno područje, pak je tada dvorsko ratno vijeće i popustilo.

S tim nastojanjem slaže se i previšnje ručno pismo od 2. siečnja 1776 na grofa Kolovrata, kojim se određuje, da se Žumberačko okružje s Ugarskom spoji, do česa jedino poradi toga nije došlo, što bje previšnjim odpisom od 5. rujna 1777 određeno, da se ustroji severinska županija uz taj uvjet, da se i žumberačko okružje utjelovi vojnoj krajini mjesto onoga zemljišta, koje se u rečenu svrhu izpod vojničke jurisdikcije izluči. Potonje je provedeno, te pod vojnike uzet još i onaj dio Žumberka, koji dotle nije bio na vojničku uredjen.

Ne mogavši kmetovi vršiti podaničke dužnosti uz vojničku službu, a vlastela opet biti bez kmetovskih podavanja, bude kraljevskim odpisima od 27. rujna i 19. studenoga 1779 određeno, da se plemićka dobra i posjedi u Žumberku procjene i izkupe.

Ovaj posao povjeri kraljica povjerenstvu, kojemu bijaše na čelu zapovjedajući general karlovački grof Samoilo Gjulaj, a izvjestitelj bivši podžupan varaždinski

i ug. komorski savjetnik Žiga Komáromy. Povjerenstvo je dovršilo svoju zadaću g. 1780, i ustanovilo odkupninu: za imanje Kupčinu pukovniku Jurju Silyu 7992 for. 40 novč. za dobro Sošice Antunu, Ljudevitu i Ivanu Nep. Hraniloviću sa 15.088 for. 50 novč., za dobro Ošterc udovi Dori Čolnić 14.390 for. 45 novč., ukupno 37.418 for. 15 novč., dočim je imanje Kostanjevac već prije bilo prodano vojnomu eraru za 12.000 forinti. Antun Hranilović dobio je za svoj dio Sošica kralj. komorsko dobro Modrušpotok, a svi ostali primiše odkupninu u novcu.

Tom prigodom bijaše nastao priepor, odkuda da se podmiri ta odkupnina? I sad se pokazala očita konfusija, kamo da rečena dobra po državnom pravu spadaju? General grof Benvenuti Petazzi bijaše naime već prije toga po nagovoru kranjskih stališa uztvrdio, da je cijelo žumberačko područje negda pripadalo vojvodini Kranjskoj. Ta izjava se dovodi u savez sa generalovim bratom, grofom Dragutinom Šišmanom Petazzim, tadanjim predstavnikom kaptola ljubljanskoga, koji da je generalovim uplivom nastojao pribaviti Kranjskoj okružje žumberačko. Iz toga se porodilo naprvo spomenuto izvješće dvorskoga ratnoga vijećnika Jenka od 6. ožujka 1761 „da karlovački generalat zajedno sa žumberačkim okružjem sastoji bez dvojbe iz takva komada zemlje, koj je od vajakada pripadao kraljevini Hrvatskoj i podredjen bio jurisdikciji bana hrvatskoga; a kotar žumberački da od prije vazda bio dio kranjske zemlje, pak da nije nikada spadao k Hrvatskoj niti bio podčinjen hrvatskoj jurisdikciji“; po tom dakle bila su dva sihelburgska (žumberačka) područja, jedno naime hrvatsko i drugo kranjsko. Al' je uz to Jenko u svojem „Votumu“ rekao i to: da imanja Ošterc i Sošice u kotaru kranjskom leže; i tuj je on posrnuo. Nalaze se istina, Ošterc, Sušica (Sišica) i Kostanjevica takodjer i u Kranjskoj,

kotaru krškom, pak je ondje bilo nekoč i mjesto Kupčina: i to je možda zavelo u bludnju i generala Pettazzia i ratnoga vijećnika Jenka, koji teško da su poznavali sve potankosti i osobine svakoga kraja, pa čitavši ta imena ili čuvši jednom za nje, nisu možda ni slutili, da imade jednakih imena još i drugdje.

Za njima se poveo i komorski savjetnik Komáromy, odklonivši platež odkupnine iz sredstava krune ugarske, jer da feudna dobra leže u području, recipiranu nekoč od vojvodine Kranjske; i premda je Komáromy izrično naglasio, da je to samo njegovo individualno mnijenje, usvojila si ga je ipak toli ug. dvorska komora koli takodjer i ug. dvorska kancelarija, rekavši, da *kotar sihelburgski* potječe od vojvodine Krajske pa s toga da ugarski erar nije dužan nositi taj teret za imanja Ošterc, Kupčinu i Sošice, koja u istom kotaru leže; a gubernija Kranjska je opet, kako već naprvo spomenusmo, od svoje strane odklonila izplatu odkupnine za to, što Kranjski žitelji u *žumberačkom okružju* ništa neposjeduju i jer nijedno od pet *žumberačkih dobara u kranjskom glavnom zemljištniku* unešeno nije.

Napokon je ipak dokazom odpisa c. k. dvorskoga ratnoga vijeća od 23. prosinca 1785 i 19. travnja 1786, pak i dokazom tuj citiranoga izvješća glavnoga vojnoga zapovjedništva karlovačkoga prodrlo osvjedočenje, da spomenuta feudna dobra *žumberačka vojvodini Kranjskoj* ne pripadaju, dakle niti *samo žumberačko okružje* ne, u kojem se ta dobra nalaziše, te bude, pošto su njihovi kmetovi u zajedničke vojnike pretvoreni, i odkupnina iz zajedničke peneznice izplaćena doli jedinoga Antuna Hranilovića, koji je mjesto novca dobio kr. komorsko dobro Modrušpotok, što opet dokazuje, da je dobro Sošice pripadalo kraljevini Hrvatskoj i kruni sv. Stjepana, jer se inače nebi dalo bilo hrvatsko komorsko dobro u ime odštete za oduzeto kranjsko dobro. I time su u

pogledu državopravne pripadnosti ovih dobara desavouirani toli general grof Petazzi i dvorski ratni vijećnik Jenko, koji ug. komorski savjetnik Komáromy, ugarsko-dvorska komora i ug.-dvorska kancelarija.

Kako vidimo: borahu se svojski stališi hrvatski i oblasti za prava Hrvatske na *svoje žumberačko okružje*; ali Kranjskoj, poslje kako joj je pod civilnu upravu bio povraćen njezin *uskočki kotar*, nije bila ni deveta briga za udes *hrvatskoga žumberačkoga okružja i njegovih feudnih dobara*. Kranjska nije smatrala ovo područje svojim.

Ovaj nazor podkriepkuje i ta činjenica: što je k procjeni feudnih dobara Sošice, Ošterc i Kupčina bio prizvan varaždinski podžupan i ug. komorski savjetnik Komáromy, ne pako koj odaslanik austrijske dvorske komore, niti uz Komáromya još jedan odaslanik bud' iste komore bud kranjskih stališa, te što nije tomu postupku prigovoreno bilo niti od strane austrijske dvorske komore niti od strane kranjskih stališa.

Unatoč tomu sciene ipak naši protivnici, da su odkupljena dobra Kupčina, Sousica, Osterz, Grabar itd. spadala k području vojvodine Kranjske, jer da je kralj Ferdinand kao gospodar iste vojvodine lenovnicama od 6. lipnja 1535 darovao²⁷: Juraju Radivojevichu deset i pol plemićkih selišta i jedno malo selište pri Szischitzi (danas Sošice); Resanu Šišmanovichu tri selišta u „Gaber-u“, kašnje prozvanu „Gabor“, a po odkupnom povjerenstvu označenu „Grabar“; i Pavlu Tscholnitsehu (Chiolnichu) sedam selišta; nadalje, da je darovano obitelji Szilly više selišta u Kupchini, te kašnje opet nekomu u Oštercu poldrugo selište, pa bliže prema Raini poldrugo selište, i da po izumruću mužkoga koljena Sziljeva-selišta u Obers-

²⁷ Austrijski odgovor, str. 72.

dorfu sad Javor, Grossthal sad Kupčina i Selesno natrag gospoštiji Sichelberg pripasti imadu.²⁸

Ta sva zemljišta leže u Kranjskoj, te se po tom niti lenovnice ne odnose na hrvatsko žumberačko područje, imenito:

Nije iz one dobe u hrvatskom Zumberku poznata obitelj Radivojević, pa ne ima tuj ni danas obitelji toga imena; hrvatske Sošice nisu imale tada niti imadu sada zemljišta toliko, koliko ga je Juraj Radivojević u leno dobio. Nasuprot nas uči službeni „*Repertorij krajev na Kranjskem, Beč, 1894, kod Alfreda Höldera*“, da se u Kranjskoj nalaze tri mjesta imenom Suschicza i to: jedno u sudbenom kotaru Postojna, drugo u sudbenom kotaru Zatičina, i treće u sudbenom kotaru Rudolfovo. A tko hoće da zaviri u specijalni zemljovid austro-ugarske monarhije, zona 22/XII. i 22/XIII. naći će tuj, da se zapadno od Rudolfova potok Sušica izljeva u rijeku Krku, da se iznad Toplica nalaze mjesta dolnja i gornja Sušica, a nastavi li razgledanje od Kostanjevice tekom Krke do sv. Križa, doći će opet do drugoga potoka Sušice, i naći će uz taj potok med sv. Križem i Šutinom opet selo Sušica, koga se, sva je prilika, u govoru stojeća razprava tiče, pošto se ono blizu *gospoštije Sichelberg* nalazi.

Mjesto „Gaber“ ili „Gabor“ nije po imenu slično mjestu „Grabar“, koje se nalazi u hrvatskom žumberačkom okružju, niti su ta mjesta identična. Pa nije bilo ni potrebno za mjestom „Gaber“ posizati u hrvatsko žumberačko okružje, jer ima, kako vidimo u naglašenom „*repertoriju krajev na Kranjskem*“ više mjesta toga imena u Kranjskoj. Tako primjerice dva u sudbenom kotaru Zatičina, zatim po jedno u sudb. kotaru Rudolfovo i Metlika, ovdje zapadno od Siemiča tik Uskočke gore, i to je valjda ono mjesto, gdje je Šišmanovich tri selišta

²⁸ Isti odgovor, str. 75, 76, 77.

dobio, jer čitamo u izvješću pl. Kriegerna, pisanu u Gradcu 31. kolovoza 1747 na zapovjedajućega generala vojvodu Saksonskoga o razpravi, koja je vodjena medju Šišmanović i Čaići sbog posjeda u Gaber-u, da se ne zna pravo, gdje da leži taj posjed, budući jedni vele, da se nalazi u Gaberu, Gaboru, Gabereu ili Grabaru, a drugi opet da se nalazi u Rosenthalu, ali da zemljišta u lenovnicama poblize označena nisu. Ele bilo kako mu drago, mjesta Gaber, Gabor, Gaberc i Rosenthal se nenalaze u hrvatskom žumberačkom okružju, ali se nalaze toli Gaber koli i Rosenthal u Kranjskoj, i to potonja dva mjesta nedaleko jedno od drugoga u sudbenom kotaru Metlika, što svakako odvrća zahtjev Kranjske od Hrvatske. U ostalom naglasuje pl. Kriegern u svojem predspomenutom izvješću, da nesmatra darovnicu Ferdinanda I. od 6. lipnja 1535 autentičnom, pošto je cesar Karl V. do god. 1557 istim pokrajinama sam vladao i tek potonje godine Ferdinand I. počeo vladati.²⁹

Kupčina se doduše nalazi u hrvatskom žumberačkom okružju, ali takodjer i u Kranjskoj tik pod gradom Sichelbergom malo postrance prema zapadu, pak i svi zemljovidni nutrnje Austrije predočuju to mjesto neposredno pod grebenom Gorjanskoga brda u blizini nekadašnjega grada *Sichelberga* na potoku Kupčini, pak je bez dvojbe ova Kupčina predmetom kranjske lenovnice.

Gdje da se nalazio Tumpsdol, u kome je darovano Čiolniciu sedam selišta, nekažu protivnici; mi samo znamo, da toga imena u hrvatskom žumberačkom okružju neima.

Neporičemo, da je nadvojvoda Karl kao vladar Kranjske potvrdio lenovnicu Ferdinanda I. od 11. srpnja 1572, izdanu obitelji Chiolnich na Ošterc, i da ju je Ferdinand II. dne 23. srpnja 1626 takodjer potvrdio, a dne 28. ožujka 1631 da je isti vladar još jedno selište

²⁹ Izvješće izvorno pl. Kriegerna od 31. kolovoza 1747, u arhivu sbornoga zapovjedništva u Zagrebu.

u Selesnom i jedno selište u Kupčini, sve u okolici Ošterca, taj istoj obitelji iznovice darovao, i da je god. 1652 Ferdinand III. kao vladajući gospodar i vladar Kranjske te lenovnice potvrdio; ali ne dopuštamo, da se to darovanje proteže na Ošterc, ležeći u hrvatskom žumberačkom okružju. Protivnici si trebaše prije svega staviti pitanje: ne nalazi li se možda koj Ošterc i u Kranjskoj? Da su oni to učinili i zavirili u zemljovid Kranjske, bili bi našli selo Ošterc tik Kostanjevice sried prostranih šuma, spadavših na *gospoštiju Sichelberg*, i jer se tuj u blizini takodjer Kupčina nalazi, očevidno je, da se rečena darivanja na taj Ošterc odnose.

U hrvatskom žumberačkom okružju neima mjesta: Raine, Obersdorf, Grossthal i Selezno, nasuprot nalazimo u Kranjskoj, kako čitamo u „*repertoriju krajev na Kranjskem*“, i to:

„*Rain*“ u sudb. kotaru Kočevje; „*Raun*“ u sudb. kotaru Kamnik; „*Raune*“ u sudb. kotarima Litija, i Kamnik; rudina „*Reine*“ pri Oštercu u sudb. kotaru Metlika tik jugozapadne medje žumberačkoga okružja; *Oberdorfa* imade na broju deset u sudbenim kotarima: Ribnica, Krško, Kostanjevica, Zatičina, Logatce i Trebno; „*Dolina*“ imade brojem 13 u sudbenim kotarima: Rateče, Rudolfovo, Trebno i Kamnik; „*Gross-Dolina (Grossthal)*“ u sudbenom kotaru Kostanjevica.

Jedno se mjesto „*Javor*“ istina nalazi u hrvatskom žumberačkom okružju, ali mjesta „*Javor i Javorje*“ imade takodjer i u Kranjskoj, naročito „*Javor*“ u sudbenom kotaru Ljubljana; a „*Javorje*“ u sudbenim kotarima: Veliko Lašće, Egg, Mokranoga, Kranj, Litija i Kamnik.

Može se dakle prije držati, da se ove tobožnje lenovnice odnose na spomenuta kranjska mjesta, nego li da je ikada bilo mjesto *Raine* u hrvatskom žumberačkom okružju, ili da se je hrvatski *Javor* ikada zvao *Obersdorf*, a *Kupčina* ikada zvala *Grossthal*, ovo već i zato ne, što

se mjesto hrvatsko *Kupčina* po potoku istoga imena tako nazivlje.

Ne sliedi nipošto iz sličnosti imena obiteljskih i mjesta, da su imena ona, koja se nalaze u hrvatskom žumberačkom okružju, istovjetna s onim imenima, što no se napominju u lenovnicama, i da je ta sličnost iole kadra opravdati zahtjeve Kranjske u pogledu hrvatskoga žumberačkoga okružja.

U području *gospoštije Sichelberg* bilo je naime, kako nas povjest uči, 900 starih i veoma mnogo novih kuća, tako zvanih naselbina. Ove su kuće prema običaju morale imati i svoja imena bud obiteljska bud mjestna, iz kojih s vremenom postajahu i formalna mjesta. Kad bi nam došao u ruke takav popis imena, koja su već u svrhu pobiranja desetine morala se popisivati, odmah bi se vidilo, e da li se uz *Ošterc* i *Kupčinu* još i *Tumpsdo* i *Selesno* nalaziše među lenovnim mjestima, koja se napominju s protivne stranke. Da je slobodno *Železno* držat za *Šelesno*, našlo bi se i to u Kranjskoj, u sudbenom kotaru Trebno.

S naše strane je doprinešen dokaz, da imade još i danas obitelji i mjesta jednaka imena u Kranjskoj i u hrvatskom žumberačkom okružju. Toga je valjda bilo i u prošlosti.

Mnoga mjesta, kuće i ciele obitelji postale su žrtvom turskih provala, a veliki broj mjesta i kuća ostao je opet tim povodom izpražnjen, te ih je pozobao zub vremena.

Medju onim mjestima, kućama i obiteljima, kojih je na taj način ponestalo, bilo je po svoj prilici i takovih, čija su imena bila jednaka onima, koja su i u hrvatskom žumberačkom okružju obstojala ili još obstoje.

Ta sama okolnost, što su navedene lenovnice izdane po kraljevima i vladarima kao vojvodama Kranjske, ne može sama po sebi opravdati protivničku tvrdnju, da je hrvatsko žumberačko okružje pripadalo Kranjskoj u ono

doba, kad se lenovnice izdavahu. Tada je naime spadalo isto okružje pod jurisdikciju nutrnje Austrije usljed toga, što je po glasu „spomenice“ početkom 20-tih godina XVI. vieka austrijski nadvojvoda Ferdinand bio umoljen od svojega svaka Ljudevita II. kralja ugarskoga, koji je zaglavio u mohачkoj bitci, da preuzme obranu svekolike hrvatske krajine, te su oni junaci, pa bili oni rodom i Hrvati, koji se odlikovaše u ratu braneći interese Kranjske ili nutarnje Austrije, bili za to od vladara kao vojvoda Kranjske nagradjeni lenovnicama ili drugim načinom. Tako se postupalo i u negdašnjoj hrvatskoj vojnoj krajini za vremena dvorskoga ratnoga vieća i dok je ona podređena bila jurisdikciji nutrnje Austrije. Dapače, tako se postupalo i u čitavoj Hrvatskoj tečajem 50. i djelomice 60. godina ovoga vijeka. I tuj dobiše zaslužni vojnici, pa tako i zaslužni muževi svećeničkoga i građanskoga staleža austrijsko plemstvo, vitežtvo, barunstvo, grofovstvo i druge nagrade, n. p. Scarpa, Melinčević, Rubido, Cuculić, Pongratz, Neustädter, Vraniczany, Rajačić, Ožegović, Jellačić, Kulmer i drugi, ali za to nije hrvatska vojna krajina ili drugi koji prediel hrvatski lišen svoje državopravne pripadnosti kraljevini Hrvatskoj i kruni sv. Stjepana. Je li možda Rusija postala francuzkom pokrajinom time, što je Napoleon I. imenovao svoga maršala Neyja vojvodom od Moskve, a Napoleon III. svoga maršala Pellissiera vojvodom od Malakova? itd. Nije lje!

Da žumberačko okružje Hrvatskoj i kruni sv. Stjepana pripada, upućujemo čitatelje i na „Compendium geographicum regnorum Slavoniae, Croatiae, Dalmatiae, Galliciae et Lodomeriae Magnique Principatus Transilvaniae, Posonii et Cassoviae sumptibus Joan. Micael. Landerer MDCLXXIX strana 44“; pa tako i na „Illyricum votus et novum Caroli dy Tresne Domini dy Cange, 1746 strana 192“.

Glede *Marindola* (*Marienthal*) se upiru protivnici na neku tobožnju ništavu izjavu Todora Sušića, koji da je bio žumberački vojnik i živio u Marindolu u Kranjskoj, pak i na to, da se nenalazi nigdje izprava, koje bi dokazivale, da je *Marindol* iz prva k Hrvatskoj spadao.

Tim frazama suprotstavljamo sljedeće:

Todor Sušić, vele protivnici, prebivao, je u Marindolu u Kranjskoj. Odtuda se ne da izmudrovati, u kakovu savezu da to stoji sa hrvatskim Marindolom? Jer niti je konstatovana identičnost te osobe, niti pružen dokaz, da je Sušić po svojem rodnom zavičaju pripadao stvarnomu hrvatskomu žumberačkomu području, i da nije, ako je u obće služio u vojsci, možda uz novčanu nagradu ili kao plaćeni zamjenik drugoga to činio, a da nije ni bio pripadnik istoga krajiškoga područja.

Nenalaze li protivnici nikakvih izprava, koje bi dokazivale, da je *Marindol* izprva pripadao Hrvatskoj, nedokazuju niti oni izpravama, da je taj prijedel i Kranjskoj ikada pripadao. Hrvatska, odnosno krūna sv. Stjepana ima za sebe svakako mnoštvo navedenih zemljovida, dakle na svaki način dokaznih izprava, zatim medju, koja od pamtivijeka dieli Hrvatsku od Kranjske, i nikada neprekinuti faktični posjed *Marindola*, pak i tu okolnost, da se ni tuj poput Žumberka neda pomisliti iole valjan razlog, zašto bi Kranjska bila pozajmila Hrvatskoj občinu *Marindol* za naselenje Uskoka, kad je Kranjska i sama neposredno uz *Marindol* naseljivala Uskoke? Nasuprot ima Kranjska sve ove činjenice kao što i to proti sebi, da se dokazom Lipszkyeva zemljovida izvan medje hrvatskoga *Marindola* tik polag te medje u vojvodini Kranjskoj nalazilo mjesto Marindol, te možda pod drugim imenom još i danas ondje nalazi, naši Marindolci bo imadu baš tuj na kranjskoj strani do 33 rali svoga zemljišta. Osim toga se u Kranjskoj prema sjeveru nalazi još i drugo mjesto Mariathal u sudbenom kotaru Litija.

Zamjeraju nam protivnici, što se pozivljemo na starinske zemljovide u dokaz prava Hrvatske i krune sv. Stjepana na današnje žumberačko okružje, kad imamo točnih zemljovida generalnoga štopa iz najnovije dobe! Čudni li su ljudi ti naši protivnici! Njima neka je slobodno pozivati se na povelje iz 13. 14. i 15. vijeka, koje se i ne tiču hrvatskoga područja, pa tako i na zemljovid Floriančićev iz godine 1744, a mi po njihovu sudu da se ne smijemo braniti starinskim izpravama i zemljovidima, kojima se njihove tvrdnje pobijaju. Ta čim se mogu dokazati dogodjaji i teritorijalno stanje stvari, zasjecajuće u starinsko doba, ako ne suvremenim izpravama i zemljovidima one dobe? Tko li će vjerovati inženiru ili drugomu svjedoku, rođenu primjerice god. 1834 ili kašnje, da je on svojim očima pratio dogodjaje, koji se sbiše godine 1700 ili prije? Najnoviji zemljovidi generalnoga štopa, na kojima se nenalazi urisan *Sichelberg ili Sichelburg* u Kranjskoj, da budu po sudu naših protivnika dokazom, da je današnji hrvatski *Žumberak (Sichelburg)* onaj isti *Sichelberg ili Sichelburg*, koji se negda nalazio u području Kranjske, prem se tada nalazio i u Kranjskoj *grad Sichelberg* i posebice u Hrvatskoj *grad Sichelburg*. Ali neće naši protivnici da isto tako priznaju dokaznu moć i novijim zakonskim ustanovama: krajiškomu temeljnomu zakonu od g. 1850, ugarsko-hrvatskoj nagodbi od god. 1868, i kraljevskomu odpisu na hrvatski sabor od god. 1861, glasom kojih *Žumberak* kao sastojina tadanje slunjske krajiške pukovnije sačinjava sada jur inartikulirani cjeloviti dio kraljevine Hrvatske i krune sv. Stjepana.

Imadu li se ipak najnoviji zemljovidi generalnoga štopa u obće smatrati jedinim mjerodavnim dokaznim sredstvom, onda se ovim medjusobnim trvenjem oko državopravne pripadnosti hrvatskoga žumberačkoga okružja očito samo prazna slama mlati, jer je na tim zemljovidima isto okružje izkazano unutar sadašnjega državnoga pod-

ručja kraljevine Hrvatske i krune sv. Stjepana, pa se razpredanjem pitanja, kamo da to okružje po državnom pravu pripada, samo dragocjeno vrijeme uzalud trati, a okružje područjem hrvatskim i krune sv. Stjepana ostaje.

Svidlo se našim protivnikom utvrditi još i to: da žiteljstvo žumberačko gravitira u Kranjsku, ali si oni podjedno i protusloviše rekavši: „i mi uvidjamo, da bi utjelovljenje opriječnih narodnih živalja bilo skopčano s nepodobštinama“, što ipak da bi se dalo svladati, jer „da ima slovenski jezik toliko snage u sebi, da je kadar za se predobiti i taj maleni kraj Žumberak.“³⁰ Gravitirati s jedne strane i rabiti proti gravitatorima u pravcu njihove gravitacije prisilna sredstva s druge strane, to su očito dva opriječna momenta.

Pa se to i dokazalo predstavkama občina Sošice i Kalje iz godina 1881 i 1896, kao što i predstavkom občine Marindol iz godine 1881, kojima se one opriješ težnji Kranjske, da budu njoj pripojene i zamoliše, da budu ostavljene pri Hrvatskoj.

Moglo bi se toga još i više navesti u obranu prava Hrvatske i krune sv. Stjepana na sadašnje žumberačko okružje, ali koga neuvjere prediduci navodi o jasnoći i nepobitnosti toga prava, tomu ćeš uzalud dokazivati: da nije Linz ono isto, što i Lienz, Laxenburg što i Luxenburg, Beč što i Béče, Karlovac što i Karlovci, pa tako niti Sichelburg ono, što Sichelberg.

Zaglavak.

Ovdje je dokazano:

da su nekoć obstojala dva grada slična imena, jedan naime u Kranjskoj, imenom *Sichelberg*, a drugi u Hrvatskoj, imenom *Sichelbury* (*Žumberak*), da dakle ta dva

³⁰ Stenografičko izvješće o sjednici kranjskoga sabora od 21. listopada 1881.

imena nisu identična, te da se ne smije zamjenice uzeti jedno za drugo uza sve to, što se *Sichelberg* od polovice osamnaestoga vieka takodjer *Sichelburg* nazivlje. Prviji od svih gradova imao je prostranu gospoštiju i bio je sjedište kapetanije; potonji nije imao gospoštije, i nije u njem bila smještena kapetanija;

da današnja hrvatska ruševina *Sichelburg* (*Žumberak*) nije bila nikada toli znamenit i strateški toli važan grad, da bi se ga moglo držati za negdašnji grad i gospoštiju *Sichelberg*, kakova je ona bila do definitivnoga preustrojstva vojne krajine;

da je medja dieleća Kranjsku od Hrvatske, još i danas ona ista, kako ju je Valvasor opisao godine 1689, i da manjka svaki historički dokaz o kakovoj potljašnjoj promjeni iste medje;

da je kranjski grad *Sichelberg* stajao na istočnom kraju, te medje prema Hrvatskoj, a mjesto gdje je on stajao, da je točno označeno u povjesti Valvasorovoj;

da je to mjesto pronadjeno, a tako i tragovi temeljnih zidina toga trada;

da je vojvodina Kranjska imala svoj posebni vojnički kotar, sastavljeni iz uskočkih naselbina na vojničku ustrojenih i podredjenih kapetaniji, koja je bila smještena u gradu *Sichelbergu*;

da se opis *Sichelberga*, što no se nalazi u povjesti Valvasorovoj, ne tiče hrvatskoga grada *Sichelburga* (*Žumberka*) i okružja, te da je onaj članak samo po bludnji tipografa medju hrvatske pogranične gradove dospio;

da taj opis ničim ne priliči hrvatskomu gradu *Sichelbergu* (*Žumberku*) i da se ne može na nj uporaviti;

da je nekadašnji kranjski vojnički kotar jur u prvoj polovici osamnaestoga vieka gradjanskoj upravi povraćen;

da je hrvatsko žumberačko okružje bez ikakva prekinuća vazda bilo držano za područje hrvatsko i krune

sv. Stjepana, pa tako i *Marindol*, te da je prema tomu i hrvatska vlada uvijek s ovim predjelima postupala;

da se po tom i sve izprave, koje se pokušalo s protivne strane na hrvatsko žumberačko okružje uporabiti, izključivo na kranjska mjesta i zemljišta odnose, te da i sve posljedice, koje se temeljem tih izprava po hrvatski grad *Zumberak (Sichelburg)* i ostala mjesta njegova okružja i *Marindol* izvode, na pukoj geografičkoj bludni počivaju;

da po tom nisu niti hrvatsko žumberačko okružje ni hrvatski *Marindol* nikada vojvodini Kranjskoj po državnom pravu pripadali; i

da bi obzirom na sve to valjalo i hrvatsko žumberačko okružje i hrvatski *Marindol* kod kraljevine Hrvatske i pod krunom sv. Stjepana ostaviti.

Ovakovu rješenju toga pitanja nije na putu zakon od 8. lipnja 1871, drž. zak. list br. 49 niti zak. čl. IV. iz god. 1872, pošto i onako taj zakon stvoren mimo vojne krajine, bez učestvovanja njenih zastupnika; pak je on samo privremene naravi, ter u pogledu prinosebne kvote za potrebe zajedničke već i promijenjen; a s druge strane opet izaslani pododbor austrijske državne komisije nije hotio upuštati se u povjerenost si razglabanje pitanja, kako da bi se uredili medjašni potezi prema potrebi lakše uprave, već je on naprosto zahtievao, da se žumberačko okružje na tri diela razkomada tako, da bi sjevero-zapadni dio od Sošica prema Metliki pripao sudb. kotaru metličkomu, sjevero-istočni dio od Sošica prema Mokricama pripao sudb. kotaru kostanjevičkomu u Kranjskoj, te samo južni neplodni i pjeskoviti kraj bez šuma i livada ostao kod Hrvatske, što se ipak na nijednoj ustanovi zakona ne osniva.

Svakako je ne samo poželjno, već i prijeka nužda, da se to pitanje što prije moguće konačno rieši, jer se sbog trajuće neizvjestnosti, kamo da to područje po dr-

žavnom pravu spada, opaža bolno zapinjanje u svim granama uprave, kroz što trpi ne samo duševni, moralni i materijalni razvitak pučanstva, nego i ugled ovostranih vlada.

Trebalo bi, da u prvom redu tu stvar u ruke uzme hrv.-slav.-dalm. zemaljska vlada i hrvatski sabor, kako smo to vidjeli u Kranjskoj; pa će onda stvar tim lakše dalje ići. U tom pitanju nam ostaje nezaboravan grof Ladislav Pejačević, koji je za svoga banovanja kao povjerenik krajiški zapriečio, da nije to pitanje kod zelenoga stola riješeno na uštrb kraljevine Hrvatske i krune sv. Stjepana.

W. B.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000380438

- Goethe W.: **Armin i Doroteja**, pjesan. Preveo Vladislav Vežić. 40 nč., poštom 45 nč. Fino izdanje 75 nč., poštom 80 nč.
- Golycin knez Dmitrij: **Ne ubij!** (Odgovor na Kreutzerovu sonatu.) for. —25.
- Guyot Yves: **Okrutništvo socijalističko**. Predočio u hrvatskom ruhu Milan Krešić. Ciena for. —80.
- Hrvatski djaci pred sudom**. Stenografski izvještaj o glavnoj razpravi proti hrvatskim sveučilištnim djacima obdržanoj kod kr. sudbenoga stola u Zagrebu dne 11.—16. studenoga 1895. (Preštampano iz Obzora.) Ciena 1 for.
- Iveković dr. Francisko: **Životi svetaca i svetica božjih**. Dijel I.: siećanj, veljača, ožujak. Dijel II.: travanj, svibanj, lipanj. Svaki mjesec po 60 nč. Svaki dijel for. 1'60.
- Kako Vam drago**. Komedija u 3 čina. Ciena 40 nvč.
- Klaić V.: **Kosovo**, geografsko-historijske crtice. for. —20.
- Klaić V.: **Hrvat i Hrvatska**. I. Ime Hrvat u historiji slavenskih naroda. 40 nč., poštom 45 nč.
- Kosirnik dr. I.: **Higijena**. for. —50, poštom for. —55.
- Kozarac Josip: **Mrtvi kapitali**. Pripoviest. 50 nč., poštom 55 nč.
- Loti Pierre: **Islandski ribari**. for. —60, poštom for. —65.
- Marn prof. Fr.: **Prijegled grčke i rimske literature**. for. 1.—, poštom for. 1.05.
- Martić Fra Grga: **Osvetnici V. Ustanak u Bosni i Hercegovini g. 1876—8**. Bojevi srbski i crnogorski. for. —60.
- Martić Fra Grga: **Osvetnici VII. Osvojenje Bosne i Hercegovine god. 1879**. for. —60
- Martić Fra Grga: **Put u Dubrovnik** for. —30.
- Maury M. F.: **Fizikalni zemljopis**. Pohrvatio Kazimir J. Stefanić. Sa 2 table. 60 nč., poštom 65 nč.
- Miletić pl. Stjepan: **Grobne pjesme**. for. —40.
- Miletić pl. Stjepan: **Grof Paližna**. Drama. 60 novč.
- Miletić pl. Stjepan: **Boleslav**. Tragedija u 5 činova. Ciena 50 nč.
- Palmotić Gj. Gj.: **Pavlimir**. Drama. S uvodom I. Milčetića. 60 nč., poštom 65 nč.
- Pogačić M.: **Slava mladosti**. for. 1.80.
- Postupnik privremeni gradjanski od 16. rujna 1852. za Ugarsku, Hrvatsku i Slavonju, i srbsku vojvodinu i Tamiški banat**. for. —80.
- Seemann O.: **Mythologija Grka i Rimljana**. Sa 83 slike. for. 1.60. Tvrdo vezana for. 2.—
- Sundečić Jovan: **Brat Marko i sestra Jeka**. Istiniti događaj. 30 nč., poštom 35 nč.
- Sundečić Jovan: **Тужна књига**. I. Одисаји родитељскога срца Пјесме Јована Сундечића. II. Срце и љубав. Пјесме † Пере Јовова Сундечића. 1 for.
- Šišić Ferdo: **Bitka na krbavskom polju**. Ciena 40 nvč.
- Šenoa August: **Ilijina oporuka** for. —60.
- Šrepel dr. M.: **O Vrazovoj kritici**. for. —30.
- Sulek Bogoslav dr.: **Hrvatski ustav**. for. —60.
- Teatralna biblioteka**. Uredjuje Nikola Andrić. Knjiga I. Br. 1. Kačiperke, šala u 1 činu od Molièra. Ciena 25 nč.

- — Knjiga I. Br. 2. Fedra, tragedija u 5 činova od Racina. Ciena 40 nč.
- — Knjiga I. Br. 3. San ljetne noći, komedija u pet činova. od Williama Shakespeara. Ciena 35 nč.
- Tennyson Alfred: **Enoh Arden**. Preveo Zmaj-Jovan Jovanović. Sa 4 slike. Ciena 50 nč. Sjajno vezana for. 1'20.
- Theiner. A.: **Acta genuina ss. Oecumenici Concilii Tridentina**. Dva svezka. for. 20'—.
- Tkalčić Ivan Krstitelj: **Povjestni spomenici slob. kralj. grada Zagreba**. Svezak I. for. 6'—
- Tolstoj L. N.: **Obiteljska sreća**. Preveo S. Lukić. Ciena 60 nč.
- Trnski Ivan: **Ana Lovičeva**. Ciena 50 nč.
- Trnski Ivan: **Šilerova pjesma o zvonu**. Treći put ju preveo prema metru izvornika. 20 nč.
- Trnski Ivan: **Ban Berislavić**. Ciena for. —.30, tvrdo vezano for. —.45.
- Trstenjak Davorin: **Dobar kućanik**. for. —.50, poštom —.55.
- Truhelka Jagoda: **Naša djeca**. Pripovijetka za mlade djevojke. Ciena: Broširano for. —.60, tvrdo vezano for. —.75, u platnu for. 1.—, sjajno for. 1.50.
- Valjavec Matija Kračmanov: **Narodne Pripovjesti**. Sabrane u Varaždinu i okolici. (Drugo izdanje.) Ciena for. 1.—
- Vitanović Josip: **Vježbe u hrvatskom slogu s mnogimi zadatci i uputama u izradjivanju pismenih radnja, koje se tiču škola i doma**. Drugo, skroz popravljeno i znatno prošireno izdanje. Ciena 80 nč.
- Vrbanić dr. Juraj: **Što je novac? Kruna ne forinta**. Ciena 20 nč.
- Vuković Marijan: **Sbirka zagonetaka**. Ciena 50 nč.
- Zaruke Hrvatske, alegorija-komedija u 1 činu for. —.30, tvrdo vez. sa zlatorezom for. —.60.

Skladbe :

- Kitica ruskih pjesama**, što ih pjeva Slavjanski sa svojim sborom. Za glasovir udesio J. Schinzi. Ciena 90 nč.
- Koračnica od ruskih pjesama**, što ih pjeva Slavjanski sa svojim sborom. Za glasovir udesio J. Schinzi. Ciena 60 nč.
- Gdje si dušo?** Pjesma za pjevanje i glasovir. Udesio dr. J. Flor-schütz. Ciena 25 nč.

